

Jalostuksen tavoiteohjelma 1.1.2017 – 31.12.2021

Vanhaenglanninlammaskoira

Hyväksytty rotujärjestön yleiskokouksessa 29.11.2015

SKL:n jalostustieteellinen toimikunta hyväksynyt 1.3.2016

Sisällys

1. YHTEENVETO	3
2. RODUN TAUSTA	4
3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA	5
4. RODUN NYKYTILANNE	6
4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja	6
4.2. Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet	10
4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä ja rodun käyttötarkoituksesta	10
4.2.2 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa	10
4.2.3 Käyttö- ja koeominaisuudet	12
4.2.4 Kotikäyttäytyminen ja lisääntyminen	14
4.2.5 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta	16
4.3. Terveys ja lisääntyminen	17
4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet	17
4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet	21
4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt	23
4.3.4 Lisääntyminen	23
4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet	24
4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä	25
4.4. Ulkomuoto	27
5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA	29
6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS	31
6.1 Jalostuksen tavoitteet	31
6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille	32
6.3 Rotujärjestön toimenpiteet	32
6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin	33
6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta	34
7. LÄHTEET	35
8. LIITTEET	35

1. YHTEENVETO

Kuvaus rodusta ja sen käyttötarkoituksesta

Vanhaenglanninlammaskoira on yksi Englannin vanhimmista virallistetuista paimenkoiraroduista. Rotu kuuluu nykyisin FCI ryhmään 1 Lammaskoira- ja paimenkoirat. Aikoinaan nämä keskisuuret vahvat ja rohkeat koirat paimensivat, kuljettivat karjaa ja vahtivat laumoja. Nykyisin rotu on enimmäkseen seurakoira mutta omaa edelleen hyvin samankaltaisen neliömäisen ulkomuodon ja harmaa-valkoisen karkean säänkestävän kaksikerroksisen tuuhean turkin. Runsaan pörröisen turkin lisäksi rotu tunnetaan parhaiten takakorkeudestaan, karhumaisesta rullaavasta käynnistään ja ystävällisestä luonteestaan.

Rodun tilanne ja jalostustavoitteet

Vanhaenglanninlammaskoira tulee säilyttää monipuolisena rotuna niin terveyden kuin luonneominaisuuksien suhteen. Kasvattajien tulee kiinnittää jalostusvalinnoissaan huomiota kokonaisuuteen, jossa tavoitteena on terve ja elinvoimainen vanhaenglanninlammaskoira. Rotuun on saatu viime vuosina uusia kasvattajia, ja yhteistyötä vanhojen ja uudempien kasvattajien kesken tulee parantaa. Lisääntymisessä tavoitteena on säilyttää luonnollinen lisääntymisvietti ja mahdollisimman ongelmaton lisääntyminen. Ulkomuodollisesti tulee säilyttää rotutyypin ja kiinnittää huomiota myös koirien kokoon ja sukupuolileimaan.

Populaation rakenne ja jalostuspohja

Vanhaenglanninlammaskoirien populaatio on Suomessa pieni ja myös maailmalla pentumäärät ovat pienentyneet viime vuosina. Populaation pienuus sinällään on haaste jalostuspohjan riittävän laajuuden ylläpitämiselle ja jokainen pentue on merkittävä tämän suhteen. Tuonnit ja ulkomaalaisten urosten käyttö ovat kuitenkin pitäneet vanhaenglanninlammaskoirien sukusiitosasteen melko matalana. Koirien tuominen linjoista, jotka toisivat uutta verta Suomeen, eivätkä olisi valmiiksi maailmalla ylikäytettyjä on haasteellista. Ongelmana on, että jalostukseen käytetään usein koiria samoista linjoista ja suositaan näyttelykoiria. Lisäksi runsaat toisen polven jälkeläismäärät kaventavat valinnan mahdollisuuksia seuraavissakin sukupolvissa. Uudet tai vielä tiedostamattomat perinnölliset sairaudet uhkana rodussa. Parempi yhteistyö kasvattajien kesken ja panostus siihen, että pennuista mahdollisimman moni tutkitaan, helpottaa myös näyttelyissä käymättömien koirien jalostuskäyttöä.

Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

Luonteiden osalta suuria ongelmia ei ole rodussa tullut esiin, mutta luonteiden liiallinen pehmeys katsottiin kuitenkin riskiksi, johon pitää kiinnittää huomiota jalostuksessa. Luonnetestattuja tai MH-luonnekuvattuja vanhaenglanninlammaskoiria ei ole riittävästi, jotta saataisiin yleispätevä käsitys luonteista. Samoin rodulta puuttuu luonteen ihanneprofiili, joiden avulla testin ja kuvauksen tuloksia pystyttäisiin käyttämään paremmin jalostuksen tukena. Vanhaenglanninlammaskoirien luonteista on saatu kerättyä tietoa vuonna 2012 aloitetun terveystestien ja käyttäytymiskyselyn avulla. Rodun terveystesteytystä jatketaan, jotta pystytään seuraamaan koirien luonteiden kehittymistä koiranomistajien näkökulmasta. Haasteena on kehittää kyselyä lähivuosien aikana niin, että myös vastausprosentti nousisi suuremmaksi.

Terveystestit ja lisääntyminen

Vanhaenglanninlammaskoirat ovat pääsääntöisesti melko terveitä. Rodulla esiintyy jonkin verran lonkkanivelen kasvuhäiriötä ja sen sekä muiden PEVISA-sairauksien tutkimusprosenttien nostamiseen tulisi panostaa. Yksi haasteista on vanhaenglanninlammaskoirien lisääntymiseen ja tiinehtymiseen liittyvät ongelmat. Lisääntymisessä ja lisääntymiskäyttäytymisessä nousi esiin kaksi ongelmaa, narttuja jää tyhjäksi eri syistä ja uroksilla on vaikeuksia suoriutua astumisesta. Keinohedelmöityksiä on tehty suhteellisen paljon viime aikoina ja sen vuoksi osa näistä ongelmista saattaa jäädä huomaamatta. Erilaiset ja eriaisteiset purentavirheet voivat tuottaa ongelmia ja ne tulisi huomioida jalostusvalintoja tehtäessä. Lisäksi lammaskoirilla on todettu joukko perinnöllisiä sairauksia, jotka geenitestien avulla pystytään toteamaan ja huomioimaan jalostuksessa. Muita sairauksia esiintyy vanhaenglannin-

lammaskoirilla lähinnä satunnaisesti. Kasvattajien vastuu rodun terveyden vaalimisessa on tärkeä ja huomiota tulee kiinnittää jalostusvalintoihin, niin terveyden kuin lisääntymiskäyttäytymisenkin osalta.

Ulkomuoto

Ulkomuodon osalta huomiota tulee kiinnittää erityisesti rodulle tyypilliseen liikkeeseen. Toinen huomioita piirre on rotutyypillinen ylälinja, mikä on katoava rotuominaisuus, ellei siihen kiinnitetä erityistä huomiota. Rotumääritelmän väljyydestä johtuen, ei vanhaenglanninlammaskoira ole kovinkaan yhtenäistä tyyppiä. Rodulla ei ole ylärajaa ja sen vuoksi kokovaihtelut voivat olla melkoiset rodun sisällä. Hammaspuutokset ja purennat ovat nousseet uudelleen huomion kohteeksi, sillä vaikeita elämää hankaloittavia purentavikoja on tullut viime vuosina lisää. Karvan määrä saa aivan liian suuren osuuden koiria arvosteltaessa. Rotujärjestön tavoitteena on tiedottaa ulkomuototuomareita kohtuullisuudesta turkin määrää haettaessa. Turkin hyvä laatu on aina määrää tärkeämpi.

Tärkeimmät suositukset jalostuskoirille

Jalostukseen käytettävien koirien tulisi olla tasapainoisia niin luonteen kuin ulkonäön suhteen ilman liioiteltuja piirteitä. Pienessä populaatiossa on tärkeää käyttää mahdollisimman terveitä koiria ja laajaa jalostuspohjaa.

2. RODUN TAUSTA

Vanhaenglanninlammaskoirien historia on jäljitettävissä 1870-luvun Englantiin lähinnä Walesin alueelle. Vanhaenglanninlammaskoira on monikäyttörotu, jolla on paimennuksessa tarvittavaa nokkeluutta sekä rohkeutta puolustaa paimennettaviaan. Vanhaenglanninlammaskoiran tehtävänä Englannissa oli avustaa erityisesti lammaslauemojen siirrossa esimerkiksi markkinoille. Tämä vaati rodulta kestävyyttä liikkujana sekä hyvää keskittymiskykyä. Jatkuva ulkona olo edellytti lisäksi säänkestävän, sekä kylmää että lämpöä eristävän turkin. Tapana oli että turkki ajeltiin lyhyeksi samanaikaisesti lampaiden kanssa.

Työkoiria arvostettiin niiden työskentelyominaisuuksien perusteella eikä koirien sukutaulujen tai taustojen mukaan ja tämän takia rodun alkuperä on suuremman hämärän peitossa kuin seurakoiriksi tai silmäniloksi jalostettujen rotujen. Vanhaenglanninlammaskoira rotuna syntyi lähinnä lammaspaimenten selektiivisen koiranjalostuksen ansiosta todennäköisesti useiden vuosikymmenien ajan kestäneen työn tuloksena. Tyyppieroja oli alueellisesti havaittavissa, koska siihen aikaan ei juuri matkusteltu paikasta toiseen. On syytä olettaa, että vanhaenglanninlammaskoirien jalostuksessa käytettiin myös paimentavia ja suojelevia keski- ja itä-eurooppalaisia koiria Englannissa jopa tuhansia vuosia olleiden lammaskoirien lisäksi. Läheisin puhdasrotuinen sukulainen vanhaenglanninlammaskoiralle on partacollie. Virallisena rotuna vanhaenglanninlammaskoira on kuitenkin huomattavasti partacollieta vanhempi.

Vanhaenglanninlammaskoirien ensimmäinen rotujärjestö perustettiin 1888 Englantiin ja pian sen jälkeen julkaistiin myös ensimmäinen rotumääritelmä. Toinen FCI:n hyväksymä vanhaenglanninlammaskoirien rotumääritelmä hyväksyttiin 25.11.1963. Merkillepantavaa on rodun koon kasvaminen uudemmissa rotumääritelmissä. Vielä vuonna 1963 urosten säkäkorkeudeksi määriteltiin 56 cm ja siitä ylöspäin ja nartuilla tätä matalampi. Nykyisessä FCI:n rotumääritelmässä narttujen alaraja on 56 cm ja urosten 61 cm. Ensimmäisen kerran vanhaenglanninlammaskoira esitettiin näyttelyssä vuonna 1873 Birminghamissa ja vuonna 1875 rekisteröitiin ensimmäiset rodun edustajat. Ensimmäisiä kuuluisia ja tunnettuja näyttelyissä käyneitä vanhaenglanninlammaskoiria olivat Ch Fairweather (1898), joka keräsi näyttelyissä 20 sertiä sekä vuonna 1887 syntynyt Sir Cavendish. Tunnetuin rodun alkuaikoina vanhaenglanninlammaskoiria kasvattanut kenneli oli Somerset Tilley-perheen omistama Shepton-kenneli. H.A. Tilley perusti kerhon myös Amerikkaan 1904 ja amerikkalainen rotujärjestö aloitti toimintansa vuonna 1905. Amerikassa vielä vuonna 1927 rotumääritelmässä määriteltiin

vanhaenglanninlammaskoiran ihannekooksi enintään 66 cm, jota suurempaa kokoa pidettiin epätoivottavana. Koska rodun koko etenkin näyttelykoirien osalta oli alkanut kasvaa 1920-luvulla tämä lause poistettiin amerikkalaisesta rotumääritelmästä 1953.

1900-luvulle tultaessa vanhaenglanninlammaskoiria ei ole enää muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta käytetty työkoirina. Useimmilla vanhaenglanninlammaskoirilla on silti vahva paimennustaipumus. Viimeinen erityisen tunnettu paimentava lammaskoira GB CH Jedforest Don Carlos kuoli työssään vuonna 1984. Don Carlos piti kuollessaan hallussaan vanhaenglanninlammaskoirien silloista CC ennätystä. 1700-luvulla työkoirien häntä tyhistettiin ja rodun toinen nimi ”bobtail” juontaa juurensa täältä. Tyhistämisen syistä on monia legendoja, joista yksi suosituimmista oli, ettei verottaja näin erottanut koiraa lampaista.

Nykyään useissa Euroopan maissa on tyhistyskielto ja vanhaenglanninlammaskoirilla on näissä maissa pitkät hännät. Luonnon töpöhäntäisyys on rodussa harvinaista, sillä tyhistyskiellon jälkeen on syntynyt vain muutamia luonnon töpöjä. Suomessa vanhaenglanninlammaskoiria ei ole kasvatettu ja käytetty paimennukseen, vaan ne ovat olleet lähinnä seurakoiria.

Ensimmäiset vanhaenglanninlammaskoirat toi Suomeen 1920-luvulla Maria Åkerblom ja hän myös kasvatti vanhaenglanninlammaskoiria kennelnimellä av Ros-Loge. Sen jälkeen 1940-luvulla kuusankoskelainen Hoving haki Englannista kaksi koiraa, joilla teetettiin myös pentuja. Sota katkaisi myös suomalaisten vanhaenglanninlammaskoirien kasvatustyön, joka pääsi laajenemaan paremmin vasta 1970-luvulla. Yksittäisiä pentueita on ollut mm. Harjavallassa 1950-luvulla. 1970-luvulla vanhaenglanninlammaskoiria kasvattivat Suomessa kennelit Trapper’s/Beatrice Ahonius, Mar-Vall/Mervi Martelius ja Drover’s/Satu Tanner. 2010-luvulla vanhaenglanninlammaskoirien kasvattajien määrä Suomessa on vakiintunut noin kymmeneen.

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

Vanhaenglanninlammaskoirat ry toimii valtakunnallisella tasolla Suomen Kennelliiton alaisena rotujärjestönä ja jäsenyhdistyksenä. Yhdistyksen tarkoituksena on:

- herättää ja ylläpitää vanhaenglanninlammaskoiraharrastusta
- ylläpitää, valvoo, edistää ja ohjata rodun jalostusta ja sitä kautta pyrkiä säilyttämään alkuperäinen rodunomaisuus
- ohjata ja opastaa jäseniään kasvattamaan, hoitamaan ja kouluttamaan koiriaan.

Vanhaenglanninlammaskoirat ry perustettiin nimellä Suomen Bobtailkerho vuonna 1970 ja vuonna 1971 se rekisteröitiin rotua harrastavaksi yhdistykseksi. Vuonna 1989 Suomen Bobtailkerho ry sai rotujärjestöoikeudet, kun rotujärjestötoiminnan edellyttämä jäsenmäärä ylitettiin ja jalostuksesta huolehtiminen siirtyi näin SKL:n sääntöjen mukaan Suomen Bobtailkerholle. Suomen Bobtailkerho ry:n jäsenmäärä kolminkertaistui 1970-luvun lopussa ja rotua harrastavan yhdistyksen jalostuksellinen merkitys kasvoi. 2000-luvulla Vanhaenglanninlammaskoirat ry:n jäsenmäärä on vaihdellut ja on ollut hienoisessa nousussa muutaman vuoden laskukauden jälkeen ollen tällä hetkellä noin 150. Yhdistyksen nimi vaihtui huhtikuussa 2008 Vanhaenglanninlammaskoirat – Finnish Old English Sheepdog Club ry:ksi. Vuonna 2014 yhdistyksen nimi muutettiin muotoon Vanhaenglanninlammaskoirat ry – Old English Sheepdog Club of Finland.

Vanhaenglanninlammaskoirat ry:n hallitukseen kuuluu puheenjohtaja, kuusi varsinaista jäsentä ja kaksi varajäsentä. Lisäksi yhdistyksen toimintaa ohjaavat toimikunnat: jalostustoimikunta, näyttelytoimikunta, harrastus- ja pr-toimikunta sekä julkaisutoimikunta. Yhdistyksen toimihenkilöihin kuuluvat myös rahastonhoitaja, jäsensihteeri sekä kotisivujen ylläpitäjät eli webmasterit. Toiminnan painopiste on

kuluneina vuosina ollut selkeästi näyttelytoiminnassa, mutta myös paimennus, toko- ja agilityharrastukset kuuluvat yhdistyksen kasvavan mielenkiinnon kohteisiin. Yhdistys tekee määrätietoista työtä lisätäkseen rodun tunnettuutta, vastuullista kasvatustyötä sekä aktiivista harrastamista.

Vanhaenglanninlammaskoirien jalostuksen tukena yhdistyksessä on jalostustoimikunta, jonka laajempaan tehtävään on tiedon kerääminen ja tallentaminen rodusta sekä rodun tilan seuraaminen ja perinnöllisten sairauksien kartoittaminen. Jalostustoimikunnan toimintaa ohjaavat yhdistyksen yleiskokouksessa hyväksymät PEVISA-määräykset ja rotujärjestön pentuvälityssäännöt. Yksityiskohtaisempia jalostustoimikunnan tehtäviä ovat mm. poikkeuslupapyyntöjen käsittely ja niihin vastaaminen, jalostusneuvonnan antaminen kasvattajille, jalostustarkastusten, tuomarikollegioiden ja kasvattajapäivien järjestäminen, PEVISA:n ja JTO:n laatiminen, päivitys ja seuranta.

4. RODUN NYKYTILANNE

4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja

Mitä monimuotoisempi rotu on, sitä useampia erilaisia versioita sillä on olemassa samasta geenistä. Tämä mahdollistaa rodun yksilöiden geenipareihin heterotsygotiaa, joka antaa niille yleistä elinvoimaa ja suojaa monen perinnöllisen vian ja sairauden puhkeamiselta. Monimuotoisuus on tärkeää myös immuunijärjestelmässä, jonka geenikirjon kapeneminen voi johtaa esimerkiksi tulehdussairauksiin, autoimmuunitauteihin ja allergioihin. Jalostus ja perinnöllinen edistymisenkin ovat mahdollisia vain, jos koirien välillä on perinnöllistä vaihtelua.

Monimuotoisuutta turvaava suositus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisissa roduissa enintään 5 % ja suurilukuisissa enintään 2-3 % laskettuna rodun neljän vuoden rekisteröintimäärästä. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi pienilukuisissa roduissa olla korkeintaan 10 %. (Lähde: SKL, Katariina Mäki).

Taulukko 1. Vuositolasto – rekisteröinnit.

	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005
Pennut (kotimaiset)	31	29	50	23	45	38	33	27	33	38	34
Tuonnit	3	4	3	1	3	3	3	5	7	3	2
Rekisteröinnit yht.	34	33	53	24	48	41	36	32	40	41	36
Pentueet	4	4	7	3	7	7	8	4	5	7	6
Pentuekoko	7,8	7,2	7,1	7,7	6,4	5,4	4,1	6,8	6,6	5,4	5,7
Kasvattajat	4	4	6	3	7	7	7	4	4	5	4
jalostukseen käytetyt eri urokset											
- kaikki	4	4	6	3	7	7	8	4	5	7	5
- kotimaiset	1	2	3	2	1	4	2	3	1	2	1
- tuonnit	1		1		2	3	4		2	3	2
- ulkomaiset	2	2	2	1	4	0	2	1	2	2	2

Keskimääräinen jalostuskäytön ikä	4 v 10 kk	4 v 11 kk	3 v 5 kk	9 v 7 kk	3 v 6 kk	9 v 8 kk	3 v 9 kk	3 v 5 kk	4 v 5 kk	7 v 1 kk	5 v 1 kk
jalostukseen käytetyt eri nartut											
- kaikki	4	4	7	3	7	7	8	4	5	7	6
- kotimaiset	3	1	6	2	6	5	7	4	4	6	5
- tuonnit	1	3	1	1	1	2	1		1	1	1
Keskimääräinen jalostuskäytön ikä	4 v 8 kk	3 v 10 kk	3 v 6 kk	5 v	3 v 7 kk	4 v 1 kk	3 v 9 kk	3 v 5 kk	3 v 7 kk	3 v 8 kk	4 v 7 kk
Isoisät	8	8	12	6	13	14	13	7	10	11	10
Isoäidit	7	8	11	6	14	13	14	7	9	12	10
Sukusiitosprosentti	0,5%	0,4%	0,0%	0,2%	0,20	0,5%	0,9%	0,9%	1,0%	0,8%	0,8%

Rekisteröintimäärät Suomessa

Viimeisen kymmenen vuoden aikana rekisteröintimäärien vuosivaihtelu on tasaantunut ja kotimaisia koiria rekisteröidään keskimäärin 35 vuodessa. Vuosittain pentuja syntyy noin viiteen eri kenneliin ja kaikkiaan aktiivisia kasvattajia on kymmenkunta. Tilanteen voidaan olettaa pysyvän suunnilleen samanlaisena lähitulevaisuudessa.

Tuontikoirien vuosittainen lukumäärä

Tuontikoiria on vuosittain ollut pääsääntöisesti alle 5. Uroksia ja narttuja on tuotu suunnilleen yhtä paljon.

Rodun jalostusurosten ja -narttujen ikä

Vuosina 2005-2015 uroksia on käytetty jalostukseen keskimäärin noin neljävuotiaana, kun ei huomioida pakastesperman käyttöä. Valtaosa uroksista on ollut vähintään kaksivuotiaita. Nartut ovat olleet keskimäärin hieman alle nelivuotiaita. Ensimmäisen pentueen aikaan kaikki nartut ovat olleet vähintään kaksivuotiaita. Viimeisen pentueen kaikki nartut ovat saaneet alle kahdeksanvuotiaana.

Tietoa sukusiitoksesta

Sukusiitoksessa pentueen vanhempina käytettävät koirat ovat keskenään sukua. Sukusiitoksena pidetään serkusten tai sitä läheisempien sukulaisten yhdistämistä. Sukusiitos kasvattaa riskiä perinnöllisten sairauksien esilletuloon. Sukusiitosaste tai -prosentti on todennäköisyys sille, että satunnaisesti valittu geenipari sisältää geenistä kaksi samaa alleelia (versiota), jotka ovat molemmat peräisin samalta esivanhemmalta. Saman esivanhemman tietty alleeli on siis tullut koiralle sekä isän että emän kautta. Tällainen geenipari on homotsygoottinen ja identtinen. Ilman sukusiitosta suurin osa yksilöiden geenipareista on heterotsygoottisia, jolloin haitalliset, usein resessiiviset alleelit pysyvät vallitsevan, normaalin alleelin peittäminä.

Sukusiitos vähentää heterotsygoottisten geeniparien osuutta jokaisessa sukupolvessa sukusiitosasteen verran, joten esimerkiksi puolisarparituksessa jälkeläisten heterotsygotia vähenee 12,5 %. Myös todennäköisyys haitallisten resessiivisten ongelmien esiintuloon on puolisarparituksessa 12,5 %. Tutkimuksissa on todettu sukusiitoksen haittavaikutusten alkavan näkyä eläimen sukusiitosasteen ylittäessä 10 %. Silloin todennäköisyys hedelmällisyyden ja elinvoiman heikkenemiseen kasvaa, ja nähdään esimerkiksi lisääntymisvaikeuksia, pentukuolleisuuden nousua, pentujen epämuodostumia, vastustuskyvyn heikkenemistä sekä tulehdusalttiutta. Ilmiötä kutsutaan sukusiitostaantumaksi. Jos sukusiitosaste kasvaa hitaasti monen sukupolven aikana, haitat ovat pienemmät kuin nopeassa

sukusiitoksessa eli lähisukulaisten yhdistämisessä. Sukusiitosasteen suuruus riippuu laskennassa mukana olevien sukupolvien määrästä, joten vain sellaisia sukusiitosasteita voi verrata keskenään, jotka on laskettu täsmälleen samalla sukupolvimäärällä. Jalostuksessa suositellaan neljän-viiden sukupolven perusteella lasketun sukusiitosasteen pitämistä alle 6,25 %. (Lähde: SKL, Katariina Mäki).

Rodun vuosittainen sukusiitosaste

Sukusiitosaste on vaihdellut KoiraNetin mukaan vuosien 2005-2015 aikana 1,01 % ja 0,09 %:n välillä. Taso on varsin maltillinen, eikä tarkastelujaksolla ole havaittavissa nousevaa trendiä. Tulee kuitenkin huomioida että KoiraNet antaa todellista matalamman asteen tuontikoirien vajaiden sukutaulutietojen takia. Yksittäisten yhdistelmien sukusiitosprosentit ovat olleet myös melko matalia ja varsin monissa yhdistelmissä sukusiitosprosentti on ollut 0 % 4-5:llä sukupolvella laskettaessa.

Taulukko 2. Viimeisen 10 vuoden aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt 15 urosta.

#	Uros	Syntynyt	Tilastointiaikana		%-osuus	kumulat.%	Toisessa polvessa		Yhteensä	
			Pentueita	Pentuja			Pentueita	Pentuja		Pentuja
1	ARGOVIAN GOOD NEWS	2007	4	21	5,51 %	6 %	4	32	4	21
2	GREY COATS ONLY GOOD NEWS (1)	2010	2	19	4,99 %	10 %			2	19
3	ARYAKAS IONIOS	2009	2	19	4,99 %	15 %			2	19
4	BLOCKHEAD'S YOUR HIGHNESS	2006	3	16	4,20 %	20 %	1	6	3	16
5	GREY COATS ZZ TOP N'EACY	1999	2	15	3,94 %	24 %	1	4	2	15
6	BLOCKHEAD'S TAILOR-MADE	2003	2	14	3,67 %	27 %	0	0	2	14
7	GREY COATS OLD GOOD LOVIN (1)	2010	2	13	3,41 %	31 %			2	13
8	JEDDEP HAIRY BIKER	2011	1	12	3,15 %	34 %			1	12
9	REATA'S HEAVEN'S CHOICE	2003	2	11	2,89 %	37 %	5	27	2	11
10	ELDORADO AUS DEM ELBE-URSTROMTAL	2005	1	10	2,62 %	39 %	6	25	1	10
11	OLD DREAM'S DENNIS MY PRINCE	2004	1	10	2,62 %	42 %	1	9	1	10
12	BLOCKHEAD'S KNOCKOUT	1998	2	9	2,36 %	44 %	2	21	3	14
13	KÖ-PI'S 599 HAPPY PANDA LEOFF	2005	2	9	2,36 %	47 %	1	5	2	9
14	SWEET EXPRESSION'S KIDDING NO KIDDING	2008	1	9	2,36 %	49 %			1	9
15	REATA'S OLI	2011	2	9	2,36 %	51 %			2	9

Tuontikoirat merkitty *kursiivilla*, ulkomaalaiset urokset *alleiviivattu*. Numero suluissa nimen perässä ilmoittaa listalta löytyvän isän numeron. 15 urosta on käytetty tuottamaan 50 % ajanjakson pennuista.

Taulukko 3. Viimeisen 10 vuoden aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt 15 narttua.

#	Narttu	Syntynyt	Tilastointiaikana		%-osuus		Toisessa polvessa		Yhteensä	
			Pentueita	Pentuja			Pentueita	Pentuja		Pentuja
1	POCKET LIGHTNING'S OWN APPLE	2002	3	24	6,30 %		4	30	3	24
2	OLD COBBLER'S EASY GO	2003	3	19	4,99 %		4	20	3	19
3	DROVER'S VERY BEST	2003	2	18	4,72 %		3	24	2	18
4	SHOW ME'S TALK OF THE TOWN	2009	2	17	4,46 %				2	17
5	SOFT MOTION'S BY MY SIDE (3)	2008	2	16	4,20 %				2	16
6	BLUESHIRE'S MADE FOR FINNS	2007	2	16	4,20 %		4	30	2	16
7	OLD COBBLER'S IMAGINATION (2)	2007	3	15	3,94 %		1	8	3	15
8	POCKET LIGHTNING'S QUARTER APPLE (1)	2006	2	14	3,67 %		0	0	2	14
9	BLOCKHEAD'S YUMMY YEP-YEP	2006	2	13	3,41 %		1	9	2	13
10	BLUECHANNEL DANCING DIVA	2010	1	12	3,15 %				1	12
11	TIIBOB'S ANGEL ANNIE	2001	1	11	2,89 %		0	0	1	11
12	HURLYBURLY HEDWIG FROM BEAUTIFUL HI	2002	2	10	2,62 %		0	0	2	10
13	BLUECHANNEL CELTIC ART	2009	1	10	2,62 %				1	10
14	BLUECHANNEL BRIGHT DIAMOND	2007	1	9	2,36 %				1	9
15	POCKET LIGHTNING'S SPECIAL ORDER	2008	1	9	2,36 %				1	9

Tuontikoirat merkitty *kursiivilla*. Numero suluissa nimen perässä ilmoittaa listalta löytyvän emän numeron.

Jalostuskoirien käyttömäärät

Yksilöiden keskimääräisen jalostukseen käyttöön perusteella lammaskoirien sukupolven välinä voidaan pitää noin neljää vuotta. Kahden edellisen sukupolven tarkastelujaksoilla 5 %:n suositus yhden jalostuskoiran jälkeläismäärästä tarkoittaisi vain seitsemää pentua, joka ylittyy usein jo yhdessä pentueessa. Pentuemäärät ovat olleet kuitenkin pääosin varsin maltillisia, 1-2 sukupolvea kohti. Toisen polven pentuemääräsuositus 10 % per sukupolvi ylittyy selkeästi kolmella uroksella ja nartulla. Uusintayhdistelmiä ei ole juurikaan tehty.

Jalostuskoirien keskinäinen sukulaisuus

Tarkastelujakson 2005-2015 kaksi käytetyintä urosta ovat isä ja poika, myös toinen uros samasta pentueesta on kymmenen käytetyimmän uroksen listalla. Muut käytetyt urokset eivät ole olleet läheistä sukua keskenään. Kymmenen käytetyimmän nartun listalla on kolme äitiä ja tytärtä.

Rodun populaatiot muissa maissa

Muiden pohjoismaiden populaatiot ovat jonkin verran Suomea pienemmät. Ruotsin rekisteröinnit ovat vaihdelleet paljon vuosittain, Norjassa ei ole joinain vuosina syntynyt yhtään pentuetta. Molemmissa maissa on suhteellisesti paljon tuontikoiria. Rodun alkuperämaassa Englannissa rekisteröinnit ovat laskeneet voimakkaasti, 1980–1990-luvulla lammaskoria rekisteröitiin vielä 1500-2000 kpl vuodessa, nyt vähän yli 400. Tuoreessa populaatioanalyysissä todetaan, että viime vuosina tuontien ja tietoisuuden kasvamisen myötä sukusiitoksen kasvu on hieman taittunut, kuitenkin edelleen 5 % uroksista tuottaa noin 25 % pennuista. Englannissa julkaistun populaatioanalyysin mukaan tehollinen kannan koko vuosina 1980-2014 on 51. (Lähde: www.thekennelclub.org.uk/media/686256/old_english_sheepdog.pdf).

Taulukko 4. Vanhaenglanninlammaskoirien rekisteröintimäärät muissa maissa vuosina 2005-2015.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ruotsi	37	18	66	22	18	29	44	23	17	9	27*
Norja					2	17	13	5	12	4	3*
Tanska	20	23	15	24	16	23	25	9	4	30	
Saksa	278	258	178	254				242	154	190	
Englanti	663	536	692	529	413	507	401	429	461	405	118*

*ensimmäinen neljännes

Yhteenveto rodun jalostuspohjan laajuudesta

Populaation pienuus sinällään on haaste jalostuspohjan riittävän laajuuden ylläpitämiselle ja jokainen pentue on merkittävä tämän suhteen. Tuonnit ja ulkomaalaisten urosten käyttö ovat kuitenkin pitäneet vanhaenglanninlammaskoirien sukusiitosasteen melko matalana. Toisen polven jälkeläismäärissä suositukset 10 % per sukupolvi ylittävät reilusti usealla uroksella ja nartulla.

Tärkeimmät jalostuspohjaa kaventavat tekijät

Vanhaenglanninlammaskoirien populaatio on Suomessa pieni ja myös maailmalla pentumäärät ovat pienentyneet viime vuosina. Koirien tuominen linjoista, jotka toisivat uutta verta Suomeen, eivät olisi valmiiksi maailmalla ylikäytettyjä on haasteellista. Jalostukseen käytetään usein koiria samoista linjoista, suositaan ns. näyttelykoiria niin Suomessa kuin muissa maissa. Lisäksi runsaat toisen polven jälkeläismäärät kaventavat valinnan mahdollisuuksia seuraavissakin sukupolvissa. Muodostuu riski, jos näillä kantakoirilla havaitaankin myöhemmin jokin perinnöllinen sairaus. Uudet tai vielä tiedostamattomat perinnölliset sairaudet uhkana rodussa. Parempi yhteistyö kasvattajien kesken ja kasvattajien panostus siihen, että pennuista mahdollisimman moni tutkittaisiin, helpottaisi näyttelyissä käymättömien koirien jalostuskäyttöä. Kasvattajien ja eri maiden rotuyhdistysten yhteistyötä ei koeta kovin toimivaksi.

Jälkeläismäärään perustuva PEVISA-ohjelma

Vanhaenglanninlammaskoirilla ei ole ollut aiemmin rajoitusta jälkeläismäärästä PEVISA-ohjelmassa, mutta jatkossa tulee ottaa harkintaan olisiko jälkeläismäärärajoitus tarpeellinen.

4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta

Suomen Kennelliiton rotumääritelmässä mainitaan vanhaenglanninlammaskoiran käyttäytymisestä ja luonteesta seuraavasti: ”Mukautuvainen ja tasapainoinen. Rohkea, uskollinen ja luotettava, ei vähääkään hermostunut eikä vihainen.” Historiaosuudessa mainitaan sen olevan ”pohjimmiltaan maalaiskoira, älykäs ja ystävällinen.” Vanhaenglanninlammaskoiralta ei vaadita käyttökoetulosta.

4.2.2 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Tilanne luonteissa tänä päivänä

Vanhaenglanninlammaskoirien omistajille tehtiin (vuosina 2012-2015) terveys- ja käyttäytymiskysely, jossa kartoitettiin terveysasioiden lisäksi myös luonteeseen ja erityisesti kotikäyttäytymiseen liittyviä asioita. Kyselyyn on tähän mennessä saatu vastaukset 81 koirasta, ja osa allaolevista tiedoista on koottu näiden koirien kyselyvastausten perusteella.

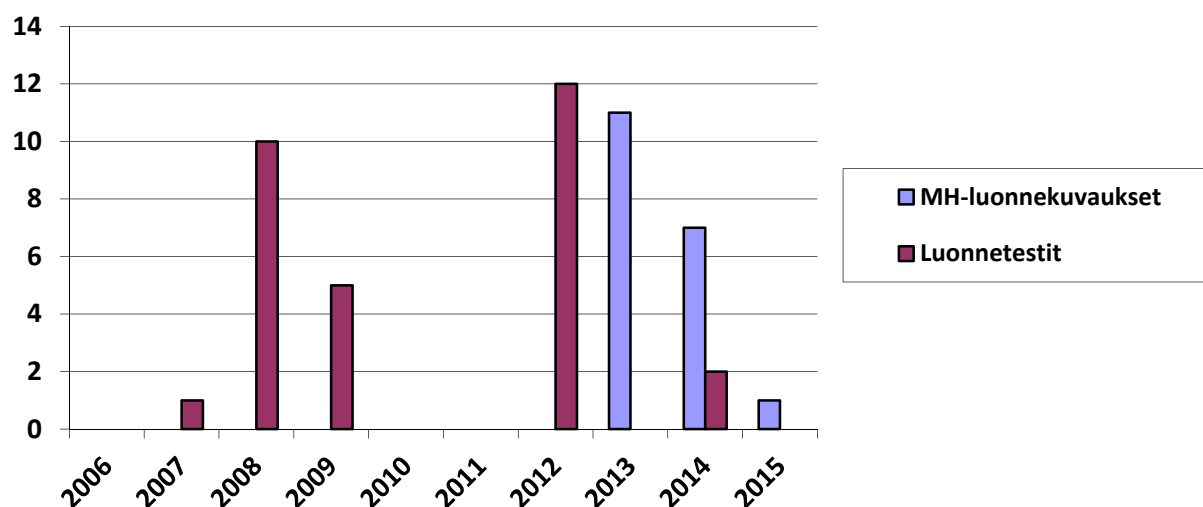
Vanhaenglanninlammaskoiran luonteet voidaan todeta tänä päivänä tasaisen hyviksi, sillä suurin osa vastaajista toteaa rodun olevan helppo tai vähintään melko helppo. Poikkeuksetta kaikki vastaajat sanovat että ottaisivat vanhaenglanninlammaskoiran myös tulevaisuudessa, ja rotu on nimenomaan luonteensa osalta vastannut odotuksia. Suuria ongelmia luonteissa ei tule kyselyssä esiin. Päinvastoin monissa vastauksissa mainitaan rodun parhaimmiksi puoliksi luonneasiat eli ”ihana ja mukava luonne, helppous perhekoirana, sosiaalisuus, luotettavuus, seurallisuus ja kaikkien kanssa toimeen tuleminen.”

Erot eri maiden populaatioiden välillä

Eri maiden populaatioiden luonne- ja käyttäytymisominaisuuksista ei ole tietoa riittävästi, jotta vertailu olisi mahdollista. Tuontikoirien suhteen ei ole havaittavissa suuria eroja luonteissa Suomen populaatioon verrattuna.

Luonnetesti ja MH-luonnekuvaus

Vanhaenglanninlammaskoirille ei ole laadittu ihanneprofiileja luonnetestien tai MH-luonnekuvausten osalta. Lisäksi pienten testaus- ja kuvausmäärien vuoksi ei voida tehdä luotettavia johtopäätöksiä koskien koko populaatiota, vaan tulokset kertovat testatuista tai kuvatuista yksilöistä. Mikäli luonnetta mittaavia testejä ja kuvauksia halutaan hyödyntää jalostuksessa, on JTO-kaudella saatava kuvattua ja testattua riittävä määrä koiria analyysien mahdollistamiseksi sekä laadittava kasvattajien toimesta ihanneprofiili. Vuosina 2011-2014 on MH-luonnekuvauksissa käynyt 18 koiraa (17 suoritusta) ja luonnetestissä vuosina 2006-2015 yhteensä 30 koiraa (Kuva 1).

Kuva 1. LT ja MH-luonnekuvattujen vanhaenglanninlammaskoirien määrät vuosina 2006-2015.

Taulukko 5. Luonnetestitulosten lukumäärät osioittain.

Osasuoritus / Pisteet	3	2	+2a	+2b	1	+1a	+1b	-1	-1c	-2	-3	-	++	+++
Toimintakyky		1				13	2	14		1				
Terävyys		1				28	2							
Puolustushalu	7	1			17			6						
Taisteluhalu			13	1				8		9				
Hermorakenne		2				26	1	2						
Temperamentti	9	16			5				1					
Kovuus	1				25					5				
Luokse-päästävyys	24		6	1										
Laukaus-pelottomuus												5	9	17

Taulukko 6. MH-luonnekuvaustulosten lukumäärät osioittain.

	Osio	1	2	3	4	5
1a	Kontakti, tervehtiminen				10	
1b	Kontakti, yhteistyö			8	2	
1c	Kontakti, käsittely		1	9		
2a	Leikki 1, leikkihalu		4	5	1	
2b	Leikki 1, tarttuminen		7	3		
2c	Leikki 1, puruote ja taisteluhalu	5	2	1	1	1
3a1	Takaa-ajo 1	7	3			
3a2	Takaa-ajo 2	10				
3b1	Tarttuminen 1	10				
3b2	Tarttuminen 2	10				
4	Aktiviteettitaso		6	1	3	
5a	Etäleikki, kiinnostus		2	8		

5b	Etäleikki, uhka/aggressio	10				
5c	Etäleikki, uteliaisuus	4	2	2		2
5d	Etäleikki, leikkihalu	4	3			3
5e	Etäleikki, yhteistyö	7				3
6a	Yllätys, pelko	2	1	7		
6b	Yllätys, puolustus/aggressio	6	3	1		
6c	Yllätys, uteliaisuus	4	4	2		
6d	Yllätys, jäljellejäävä pelko	4		3	3	
6e	Yllätys, jäljellejäävä kiinnostus	7	3			
7a	Ääniherkkyys, pelko	1		8		1
7b	Ääniherkkyys, uteliaisuus	2	2	1	3	2
7c	Ääniherkkyys, jäljellejäävä pelko	5	4		1	
7d	Ääniherkkyys, jäljellejäävä kiinnostus	5	4	1		
8a	Aaveet, puolustus/aggressio	5	4	1		
8b	Aaveet, tarkkaavaisuus		2	5	1	2
8c	Aaveet, pelko	3	3	1	1	2
8d	Aaveet, uteliaisuus	5		5		
8e	Aaveet, kontaktinotto aaveeseen	2		1	7	
9a	Leikki 2, leikkihalu	4	3	3		
9b	Leikki 2, tarttuminen	7	3			
10	Ampuminen	3	3	1	2	1 (5b)

4.2.3 Käyttö- ja koeominaisuudet

Rodun alkuperäinen käyttö

Vanhaenglanninlammaskoira on monikäyttörotu, jolla on paimennuksessa tarvittavaa nokkeluutta sekä rohkeutta puolustaa paimennettaviaan. Vanhaenglanninlammaskoiran tehtävänä Englannissa oli avustaa erityisesti lammasmaunojen siirrossa esimerkiksi markkinoille. Tämä vaati rodulta kestävyyttä liikkujana sekä hyvää keskittymiskykyä. Jatkuva ulkonaolo edellytti lisäksi säänkestävän, sekä kylmää että lämpöä eristävän turkin. Työkoiria arvostettiin niiden työskentelyominaisuuksien perusteella eikä koirien sukutaulujen tai taustojen mukaan ja tämän takia rodun alkuperä on suuremman hämärän peitossa kuin seurakoiriksi tai silmäniloksi jalostettujen rotujen.

Vanhaenglanninlammaskoira rotuna syntyi lähinnä lammaspaimenten selektiivisen koiranjalostuksen ansiosta, todennäköisesti useiden vuosikymmenien ajan kestäneen työn tuloksena. On syytä olettaa, että vanhaenglanninlammaskoirien taustalla on paimentavia ja suojelevia keski- ja itä-eurooppalaisia koiria Englannissa jopa tuhansia vuosia olleiden lammaskoirien lisäksi. Ensimmäisen kerran vanhaenglanninlammaskoira osallistui näyttelyyn 1870-luvulla nimellä Shepherd's Dog. Lisätietoja rodun alkuperästä ja käyttötarkoituksesta on löydettävissä rotuyhdistyksen verkkosivuilta osoitteesta: <http://vanhaenglanninlammaskoirat.fi/rodusta/historia>

Alkuperäiset, rodunomaiset käyttäytymistarpeet ja niiden täyttäminen

Paimenkoirat ovat alkujaan työ- ja pihakoira ja yleisesti ottaen suhteellisen vilkkaita. Tämä pätee myös vanhaenglanninlammaskoiraan. Se tulee toimeen lyhyitä aikoja vähemmälläkin liikunnalla, mutta lähtökohtaisesti liikunnasta pitämättömän ihmisen ei pidä haaveilla paimenkoirasta. Paimenkoira tarvitsee myös tekemistä yhdessä ihmisen kanssa, jotta sen hienoimmat ominaisuudet pääsevät esiin.

Paimennus on harrastuksena kasvattanut suosiotaan, mutta valitettavan harvalla koiranomistajalla on mahdollisuus harrastaa sitä. Muitakin hyviä lajeja yhdessä tekemiseen löytyy: koiranäyttelyt, agility, toko, rallytoko jne.

Kokeet

Suomen Kennelliiton hyväksymät uudet paimennuskokeet ja paimennustaipumuskokeet tulivat käyttöön 1.5.2012. Näistä paimennustaipumuskokeen tarkoituksena on testata koiran luontaisia paimennustaipumuksia, ja paimennuskokeessa selvittää koiran paimennusominaisuuksia jalostusta ja työkäyttöä varten. Paimennustaipumuskokeen on Koiranetistä saatujen tietojen perusteella suorittanut hyväksytysti 4 vanhaenglanninlammaskoiraa, paimennuskokeissa käyneitä koiria ei rodussa ole. Muihin kokeisiin osallistuneet vanhaenglanninlammaskoirat on esitetty taulukossa 7.

Taulukko 7. Vanhaenglanninlammaskoirien koetulokset vuosilta 2006-2015.

Agility	Luokka	Yht.	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006
	midi-3 E	2							2			
	maxi-2 E	2		2								
	maxi-2 -	3	2	1								
	maxi-1 E	14		1	6	4	1	1	1			
	maxi-1 EH	30		1	7	8	10		1	3		
	maxi-1 H	24			7	5	5	2	3	2		
	maxi-1 -	82		1	23	23	15	5	7	8		
	Yhteensä	157	2	6	43	40	31	8	14	13	0	0
Käyttätymis-koe	Luokka	Yht.	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006
	PAKK1	6			1	1		1	2	1		
	PAKK0	3						1	1		1	
	Yhteensä	9			1	1		2	3	1	1	
Luonnetesti	Luokka	Yht.	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006
	LTE	28		1		11			5	10	1	
	LTE-	2		1		1						
	Yhteensä	30		2		12			5	10	1	
MH-luonnekuvaus	Luokka	Yht.	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006
	suoritettu	18	1	7	10							
	ohj. kesk.	1			1							
	Yhteensä	19	1	7	11							
Paimennustaipumuskoe	Luokka	Yht.	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006
	PAIM-T 1	4	2	2								
	PAIM-T U	1		1								
	Yhteensä	5	2	3								
Rallytoko	Luokka	Yht.	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006
	AVOHYV	1	1									
	AVO0	3	3									
	AVO-	1		1								
	ALOHYV	3	1	2								
	ALO0	0										
	ALO-	2		2								
	Yhteensä	10	5	5								

Tottelevai- suuskoe	Luokka	Yht.	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006
	VOI1	1				1						
	VOI2	5			1	2					2	
	VOI3	1			1							
	VOI0	6			2		1	1			1	1
	AVO1	8		1		1		3			3	
	AVO2	4				1	1				1	1
	AVO3	1			1							
	AVO0	3		2				1				
	ALO1	14			4	3		1	3	1	2	
	ALO2	3				2			1			
	ALO3	5				2			2		1	
	ALO0	1									1	
	ALO-	1									1	
	Yhteensä	53		3	9	12	2	6	6	1	12	2

Näyttelyt ja jalostustarkastukset

Näyttelyissä koiran käyttäytymisen arvioinnissa, kun arvostellaan koiran suhtautumista tuomariin saavat vanhaenglanninlammaskoirat lomakkeeseen lähes poikkeuksetta merkinnän ”rodunomainen lähestyttäessä.” Vanhaenglanninlammaskoiria jalostustarkastetaan vuosittain vain muutamia. Jalostustarkastuslausunnoissa luonnetta ja sen hetkistä käyttäytymistä on kuvattu mm. seuraavin adjektiivein: ystävällinen, rauhallinen, eloisa, kiinnostunut, hyväntahtoinen, mielitelevä ja valpas.

4.2.4 Kotikäyttäytyminen ja lisääntyminen

Yksinoloon liittyvät ongelmat

Vanhaenglanninlammaskoirilla ei juurikaan esiinny ongelmia yksinolon kanssa, sillä vain 2 (2,4 %) käyttäytymiskyselyyn vastanneista ilmoittaa haasteista yksinolossa. Sen sijaan 13 (16 %) käyttäytymiskyselyn vastaajaa ilmoittaa koirallaan esiintyvän turhaa haukkumista, sekä 5 (6,2 %) vastaajaa toteaa koirallansa esiintyvän pelkotiloja. Muutamassa vastauksessa tulee esiin koiran liiallinen innokkuus ja autojen, polkupyörien yms. paimentaminen. Suurin osa vanhaenglanninlammaskoiran omistajista on kuitenkin tyytyväisiä koiraansa, sillä vastanneista vain 4 (4,9 %) ilmoittaa ongelmien olevan häiritseviä arkielämässä.

Lisääntymiskäyttäytyminen

Käyttäytymiskyselyyn vastanneista suurin osa ilmoittaa narttunsa juoksujen väliksi säännöllisesti 6-8 kk, mutta myös 4 tai 10 kk juoksuväliä esiintyy. Juoksujen alkamisikä vaihtelee 8-16 kk välillä, ja keskimäärin nartun juoksut alkavat 11-12 kk iässä. Vanhaenglanninlammaskoiran synnytystä kuvaillaan pääsääntöisesti helpoksi, tai muutaman vastaajan mukaan melko helpoksi. Vain yksi vastaaja ilmoittaa synnytyksessä olleen hankaluuksia. Kaikki synnyttäneet nartut ovat imettäneet hyvin pentujaan. Vain yksi vastaaja ilmoittaa nartun huonosta pentujenhoitotaidosta, kun kaikki muut nartut ovat hoivanneet pentujaan hyvin. Nartuista 74 % on ollut helppoja astutettavia, kun taas lopuilla 26 % on ollut ongelmia astutustilanteissa. Muutama vastaaja ilmoittaa nartun voimakkaiden valeraskausoireiden häirinneen arkielämää ja harrastamista ja siksi päätyneen nartun sterilointiin. Uroksilla suurin ongelma näyttää olevan yli-innokas yrittäminen, jolloin uros ei jää narttuun kiinni. Kyselyn mukaan muutama uros ei osoita kiinnostusta narttuihin.

Sosiaalinen käyttäytyminen

Vanhaenglanninlammaskoiran voidaan todeta olevan sosiaalinen ja erittäin ihmisystävällinen rotu. Valtaosa kyselyyn vastanneista sanoo koiransa olevan aina avoin ja ystävällinen omaa perhettään kohtaan, ja se ei ole koskaan, tai on hyvin harvoin murissut oman perheen jäsenille. Myös vieraisiin ihmisiin lammaskoirat suhtautuvat avoimesti aina (67 vastaajaa 82,7 %) tai usein (14 vastaajaa 17,3 %). Poikkeuksetta kaikki kyselyyn vastanneet lammaskoiran omistajat sanovat, ettei koira ole koskaan ollut aggressiivinen ihmisille (Taulukko 8). KoiraNetin kuolinsyytilastossa on 5 käytösongelmien vuoksi lopetettua koiraa, joista kahdella on maininta salakavaluudesta.

Taulukko 8. Sosiaalinen käyttäytyminen tuttujen ja vieraiden ihmisten kanssa, sekä muiden koirien ja resurssien suhteen.

	Aina	Usein	Joskus	Harvoin	Ei koskaan
TUTUT IHMISET					
On avoin ja ystävällinen omaa perhettään kohtaan	96 %	4 %			
Murisee oman perheen jäsenille			4 %	7 %	89 %
Puree/näykkii oman perheen jäseniä			2 %	11 %	87 %
On luotettava pienten lasten kanssa	78 %	20 %	1 %	1 %	
VIERAAT IHMISET					
Suhtautuu avoimesti ja ystävällisesti vieraisiin ihmisiin	82 %	18 %			
Suhtautuu pidättyväisesti mutta hyväksyen vieraisiin ihmisiin	5 %	6 %	12 %	13 %	63 %
Suhtautuu pelokkaasti ja aristellen vieraisiin ihmisiin			5 %	9 %	86 %
Suhtautuu aggressiivisesti vieraisiin ihmisiin					100 %
MUUT KOIRAT					
On sosiaalinen muiden koirien kanssa	72 %	23 %	4 %	1 %	
On aggressiivinen oman sukupuolen edustajia kohtaan		1 %	8 %	14 %	77 %
Käyttäytyy aggressiivisesti toisen koiran sukupuoleen katsomatta		1 %	4 %	10 %	85 %
RESURSSIT					
Vahtii omia esineitään, ruoka-kuppiaan, makuupaikkaansa ym. perheenjäseniltä			7 %	4 %	89 %
Vahtii omia esineitään, ruoka-kuppiaan, makuupaikkaansa ym. muilta koirilta	1 %	9 %	11 %	15 %	64 %
Vahtii omalla reviirillään (kotona) omia perheenjäseniään ja osoittaa aggressiivisuutta ulkopuolisia kohtaan		1 %	2 %	4 %	95 %
On omalla reviirillään yksin ollessaan varautunut ja hyökkäävä ulkopuolisia kohtaan			4 %	5 %	91 %

Taulukko 9. Pelkojen ja ääniherkkyyksien esiintyminen vanhaenglanninlammaskoirilla.

	Aina	Usein	Joskus	Harvoin	Ei koskaan
PELOT JA ÄÄNIHERKKYYS					
Käyttäytyy pelokkaasti kuullessaan äkillisiä kovia ääniä	1 %	6 %	11 %	20 %	61 %
Käyttäytyy aggressiivisesti kuullessaan äkillisiä kovia ääniä					100 %
Käyttäytyy pelokkaasti vieraissa paikoissa ja uusissa tilanteissa		2 %	9 %	25 %	64 %
Kummeksuu liikuntarajoitteisia ihmisiä, pyörätuoleja, kainalosauvoja ym		5 %	6 %	14 %	75 %
Sallii kynsien leikkauksen, harjauksen ja pesun eikä vastusta puremalla	90 %	9 %	1 %		
Vastustaa eläinlääkärin toimenpiteitä			1 %	6 %	93 %

Ikään liittyvät käytöshäiriöt

Vanhaenglanninlammaskoiralla ei voida todeta mitään erityisesti rotuun kuuluvia iän tuomia käytöshäiriöitä.

Rakenteelliset tai terveydelliset seikat, jotka voivat vaikuttaa koirien käyttäytymiseen

Rodussa ei esiinny käyttäytymiseen vaikuttavia rakenteellisia tai terveydellisiä ongelmia. On mahdollista, että kivuliaat luusto- ja nivelsairaudet voivat edetessään vaikuttaa myös käyttäytymiseen.

4.2.5 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta**Keskeisimmät ongelmakohdat**

JTO:n työstön yhteydessä käydyissä kasvattajien keskusteluissa todettiin, että luonteiden osalta suuria ongelmia ei ole. Luonteiden liiallinen pehmeys katsottiin kuitenkin riskiksi, johon pitää kiinnittää huomiota jalostuksessa. Huomioitavaa on, että luonnetestattuja tai MH-luonnekuvattuja koiria ei ole riittävästi, jotta saataisiin yleispätevä käsitys luonteista. Samoin rodulta puuttuu molempien osalta ihanneprofiilit, joiden avulla testin ja kuvauksen tuloksia pystyttäisiin käyttämään paremmin jalostuksen tukena.

Ongelmien syyt ja vähentäminen

Edellämainituista syistä JTO-kaudella tulee laatia ihanneprofiili sekä MH-luonnekuvaukseen että luonnetestiin. Samoin pitää löytää keinot lisätä testattujen ja kuvattujen koirien määrää. Lisäksi tulee mahdollisuuksien mukaan hyödyntää Kennelliiton jalostustarkastuksen luonneosiota. Rodun terveystarkastusta jatketaan, jotta pystytään seuraamaan koirien luonteiden kehittymistä omistajien näkökulmasta.

4.3. Terveys ja lisääntyminen

4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet

PEVISA-ohjelman voimaantulovuosi sekä ohjelman muutokset

Vanhaenglanninlammaskoirilla ensimmäinen PEVISA-ohjelma on tullut voimaan 1.1.1989. Sen jälkeiset ohjelman muutokset on esitetty taulukossa 10. Nykyinen PEVISA-ohjelma on voimassa 31.12.2016 asti.

Taulukko 10. PEVISA-ohjelman voimaantulovuosi sekä ohjelman muutokset.

Voimaantulo	Vastustettava sairaus	Toimenpide	Vaatimukset	Raja-arvot ja rajoitukset
1.1.1989	Lonkkaniveldysplasia	Röntgenkuvaus, minimi-ikä 12 kk	Molemmilta vanhemmilta vaaditaan tulos ennen astutusta	Rekisteröinnin raja-arvo C
1.1.1989	PRA ja KAT	Silmätutkimustulos	Molemmilta vanhemmilta vaaditaan kyseinen tulos ennen astutusta	Lausunnon oltava astutushetkellä molemmilta alle 12 kk vanha.
1990-luvulla	Kyynärniveldysplasia	Röntgenkuvaus, minimi-ikä 12 kk	Molemmilta vanhemmilta vaaditaan tulos ennen astutusta	Tulos ei ratkaise
1.1.2012	Lonkkaniveldysplasia	Röntgenkuvaus, minimi-ikä 12 kk	Molemmilta vanhemmilta vaaditaan tulos ennen astutusta	Lonkkakuvaustuloksen C saanut koira voidaan parittaa vain tuloksen A saaneen koiran kanssa

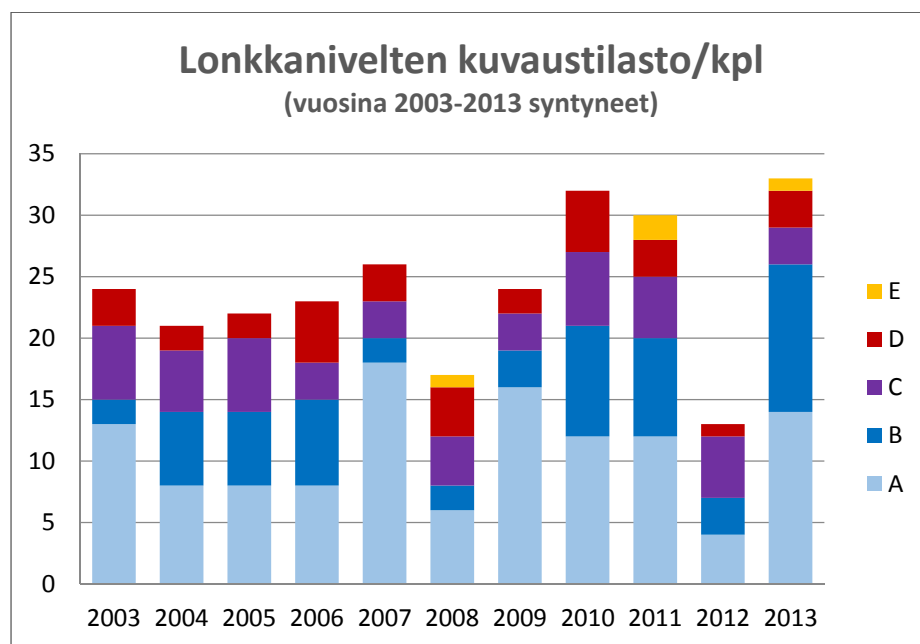
Lonkkanivelen kasvuhäiriö (engl. hip dysplasia, HD)

Koiran lonkkanivelen kasvuhäiriö, eli lonkkaniveldysplasia, on koirien yleisin tuki- ja liikuntaelimestön kasvuhäiriö. Se voidaan määritellä perinnölliseksi lonkkanivelen löysyydeksi, jonka seurauksena lonkkamalja ei kehity normaalisti. Tämä johtaa usein nivelrikkoon. Sairaus ei ole synnynnäinen eli sitä ei voida havaita vastasyntyneistä pennuista, mutta ensimmäiset muutokset nivelissä voivat alkaa jo ensimmäisten elinviikkojen aikana, kun nivel altistuu koiran painolle. Lonkkanivelen kasvuhäiriötä tavataan lähes kaikilla roduilla, mutta yleisintä se on suurilla ja jättiroduilla. Lonkkaniveldysplasian ilmentymiseen vaikuttavat sekä koiran perimä että ympäristö. Sairaus periytyy polygeenisesti eli siihen vaikuttavat useat eri geenit. Lonkkavian vastustamisohjelma perustuu lonkkien röntgenkuvaukseen. Lonkkanivelen kasvuhäiriön periytyvyys on kohtuullinen. Ilmiasuunkin perustuvan jalostusvalinnan pitäisi johtaa tuloksiin, jos valinta on systemaattista eikä lonkkavikaisia koiria käytetä.

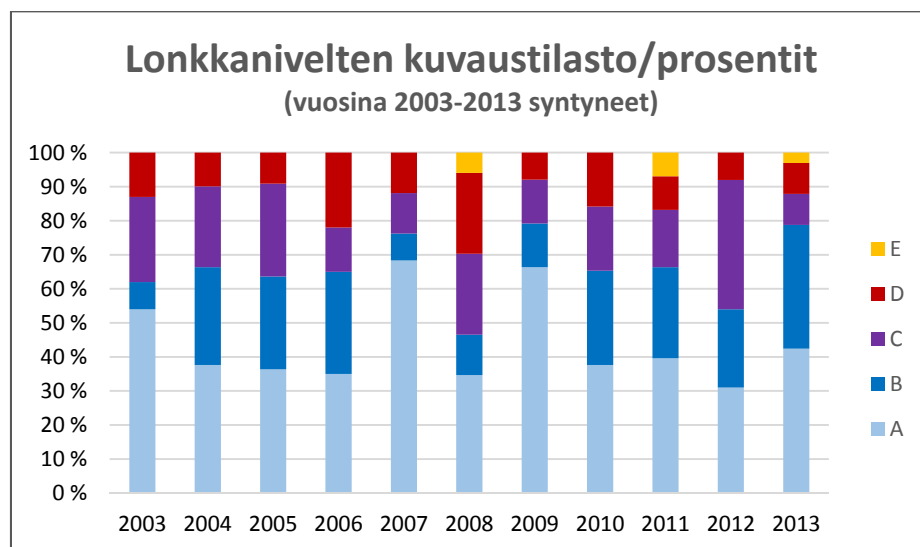
Vakava-asteinen lonkkaniveldysplasia hankaloittaa koiran jokapäiväistä elämää aiheuttamalla koiralle kipua. Erityisesti koiran ylipaino nopeuttaa ja pahentaa sairauden ilmentymistä. Oireet alkavat useimmiten jäykkyytenä ylösnoustaessa, sekä ajoittaisena ontumisena ja ilman hoitoa, sekä lääkitystä oireet pahenevat jatkuvaksi ontumiseksi ja liikunta haluttomuudeksi. Joillakin koirilla kivut voivat ilmetä myös aggressiivisuutena toisia koiria ja jopa ihmisiä kohtaan. Vakava-asteinen lonkkaniveldysplasia lyhentää koiran elinikää ja vaatii usein loppuelämän mittaisen kipulääkityksen, sekä niveliä voitelevia lisäravinteita. Kivulias nivelrikkoon asti edennyt vaiva estää koiran käytön harrastuksissa. Lonkkaniveldysplasia ei ole parannettavissa. Dysplasiaa voidaan hoitaa kipulääkkeillä ja nivelravinteilla, sekä ylläpitämällä koiran hyvää lihaskuntoa. Lihakset tukevat niveliä ja parantavat koiran liikuntakykyä. (Lähteet: Anderson A, Ginja M.M. et al, Pibot P. et al).

BLUP-indeksi

BLUP-indeksi on tietyn aineiston perusteella laskettu arvio koiran perintötekijöistä jonkin ominaisuuden suhteen, eli se ennustaa mikä on koiran arvo jalostuseläimenä kyseisessä ominaisuudessa. BLUP-indeksi kuvastaa koiran tasoa suhteessa vertailujoukon eli laskennassa mukana olleiden saman rodun koirien keskitasoon. Kunkin rodun indeksit standardoidaan siten, että kyseisen vertailujoukon keskiarvoksi tulee 100. Yli 100 indeksin koira on jalostusarvoltaan rodun keskiarvoa parempi ja alle 100 koira rodun keskiarvoa huonompi. Indeksissä otetaan huomioon paitsi koiran oma tulos, myös kaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta. Koirien lonkkanivelen kasvuhäiriön BLUP-indeksit ovat saatavilla Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä. BLUP-indeksit ovat tulleet heinäkuussa 2013 mukaan koiranjalostuksen työkaluiksi. Pienen populaation vuoksi BLUP-indeksin käyttö ei ole vanhaenglanninlammaskoirilla niin luotettavaa kuin suuremmissa roduissa. Kuitenkin tulee muistaa, että BLUP-indeksi on aina jalostusvalintoja tehtäessä yksilön omaa kuvaustulosta luotettavampi arvosteluperuste. (Lähde: SKL, Katariina Mäki, artikkelit ja esitelmät).

Kuva 2a. Lonkkanivelten tutkimustulokset kappalemäärinä vuosina 2003-2013 syntyneistä koirista.

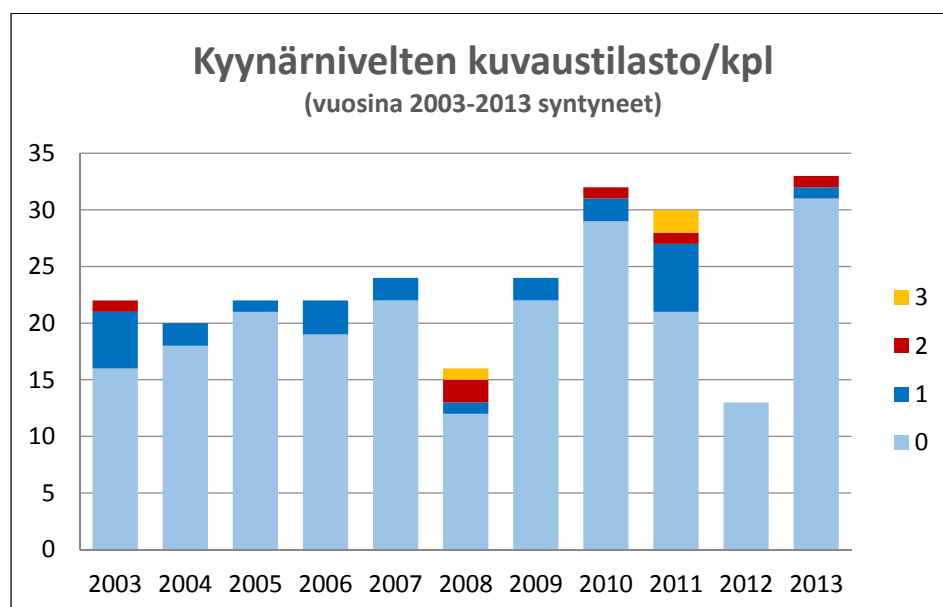

Kuva 2b. Lonkkanivelten tutkimustulokset prosenttilukuina vuosina 2003-2013 syntyneistä koirista.

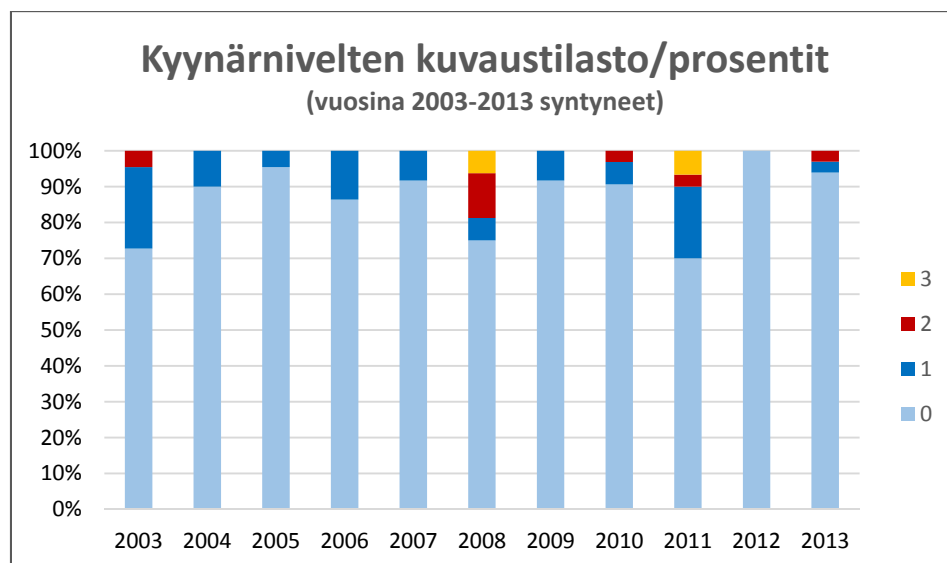
Kyynärnivelet (engl. elbow dysplasia, ED)

Kyynärnivelen kasvuhäiriö on yleisin isojen ja jättikokoisten koirien etujalan nivelkivun ja ontumisen aiheuttaja. Kyynärnivelen kasvuhäiriön periytyminen on kvantitatiivista eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Kasvuhäiriön tyyppi vaihtelee eri roduilla, mikä viittaa siihen että aiheuttajina ovat eri geenit. Kyynärnivelen kasvuhäiriö on yleisempää uroksilla todennäköisesti urosten suuremman painon ja mahdollisesti myös hormonaalisten tekijöiden takia. Nykykäsityksen mukaan perinnöllisillä tekijöillä on suurin osuus kyynärnivelen kasvuhäiriön synnyssä, mutta ympäristötekijöillä on osuutensa sen ilmenemisessä. Kyynärnivelen nivelrikko invalidisoi koiraa yleensä pahemmin kuin esim. lonkkien nivelrikko, koska koiran painosta noin 60 % on etuosalla.

Kaikissa kyynärnivelen kasvuhäiriöissä oireet alkavat keskimäärin 4 – 7 kuukauden iässä. Tyypillinen oire on ontuminen, joka voi pahentua rasituksessa tai olla voimakkainta levon jälkeen. Ontuminen voi olla jatkuvaa tai ajoittaista. Hoitamaton kyynärnivelen kasvuhäiriö on kivulias ja invalidisoi koiraa pahoin. Kuten lonkkadysplasia tämäkin kasvuhäiriö lyhentää elinikää sillä sekä hoidettuun, että hoitamattomaan niveleen muodostuu lähes poikkeuksetta nivelrikkoa. Koiran nivelrikko on aina asteittain paheneva sairaus eikä sitä voida parantaa. Koiran elämänlaatua voidaan kuitenkin parantaa oireita lievittämällä ja nivelrikon kehittymistä mahdollisesti hidastaa oikealla hoidolla. Painonhallinta on tärkeää jo edenneessä nivelrikossa. Kipulääkkeet ja nivelravinteet helpottavat oireita, mutta liikuntaa joutuu silti rajoittamaan ja aktiivisesta harrastamisesta on luovuttava. Suhteellisen raskaana ja isohkona rotuna vanhaenglanninlammaskoirilla on riski myös kyynärnivelen kasvuhäiriöihin. Vanhaenglanninlammaskoiria on operoitu kyynärnivelen irtopalojen vuoksi joitakin yksilöitä ja osittain kirurginen operaatio on auttanut ja koiralle on saatu useita harrastusvuosia lisää. Valitettavasti muutama yksilö on myös lopetettu yhä pahenevien nivelkipujen vuoksi. Operoituja yksilöitä ei tule käyttää jalostukseen. Koirarekisteriohjeen mukaan tuloksen 3 saaneen koiran jälkeläisiä rekisteröidään vain yksi pentue EJ-rekisteriin.

Kuva 3a. Kyynärnivelen tutkimustulokset kappalemäärinä vuosina 2003-2013 syntyneistä koirista.

Kuva 3a. Kyynärnivelten tutkimustulokset prosenttilukuina vuosina 2003-2013 syntyneistä koirista.

Silmäsairaudet

Vanhaenglanninlammaskoiralla PEVISA-ohjelmassa vastustettavia silmäsairauksia ovat etenevä verkkokalvon surkastuma PRA sekä perinnöllinen harmaakaihi KAT.

Etenevä verkkokalvon surkastuma (PRA)

PRA eli etenevä verkkokalvon surkastuma tuhoaa silmän valoa aistivia soluja. Kyseessä on ryhmä sairauksia, jotka ovat eri geenien aiheuttamia. PRA:ta on montaa tyyppiä, eri rotujen PRA:t ovat erilaisia ja jopa samassa rodussa voi olla useita eri muotoja. Yleisin periytymismekanismi on autosomaalinen resessiivinen. Kliinisten oireiden ilmenemisikä ja eteneminen vaihtelevat liittyen PRA-muodon syntymekanismiin. Hyvin nuorella koiralla esiintyvä PRA:n muoto liittyy vääränlaiseen näköhermosolujen kehitykseen. Myöhemmällä iällä alkavassa PRA:ssa sen sijaan näköhermosolut kehittyvät normaalisti, mutta alkavat rappeutua. PRA:han ei ole hoitoa. (Lähde: SKL, ELL Päivi Vanhapelto ja ELL Anu Lappalainen).

Perinnöllinen harmaakaihi (KAT)

Perinnöllinen harmaakaihi eli hereditäärinen katarakta samentaa silmän linssin osittain tai kokonaan. Tunnettujen muotojen periytymismekanismi on yleensä autosomaalinen resessiivinen, mutta useimpien muotojen periytymismallia ei tiedetä. Sairauden alkamisikä vaihtelee suuresti. Perinnöllinen kaihi on yleensä molemminpuolinen ja johtaa sokeuteen, jos linssien samentuminen on täydellinen. Katarakta eli kaihi voi olla perinnöllinen tai ei perinnöllinen, synnynnäinen tai hankittu. Syntymän ja 8 viikon iän välillä todetut kataraktat ovat synnynnäisiä. Esimerkkejä hankitusta kaihistä ovat sokeritauti ja vanhuuden kaihi ja PRA:han liittyvä toissijainen kaihi. Ns. nukleaariskleroosi eli linssin kovettuminen vanhalla koiralla ei ole varsinainen kaihimuutos, vaan normaaliin ikääntymiseen liittyvä muutos. Perinnöllinen kaihi voidaan todeta perinnöllisten silmäsairauksien varalta tehtävässä silmätutkimuksessa. (Lähde: SKL, ELL Päivi Vanhapelto ja ELL Anu Lappalainen).

Vaikka koiriemme silmiä tutkitaan tilastojen mukaan suhteellisen vähän ja tutkituista osa on samoja koiria silmäsairauksien osalta tilanne on Suomessa on ollut hyvä koko tilastoajanjakson. Viimeisin PRA tapaus löytyy tuontikoirasta 1990-luvulla. Kataraktan osalta tilastoajanjaksona on ollut muutamia epäilyttäviä tapauksia, mutta yhtään virallista sairastilastoilmoitusta ei ole ilmennyt. Tilastossa tutkittujen osuudesta on merkittävä määrä jalostukseen käytettävien koirien tuloksia. Jalostukseen käytettävän koiran silmälausunto ei saa olla 12 kk vanhempi, joten tilastoajanjaksolla jalostuskoira on saatettu tutkia useita kertoja. Huolestuttavana tulisi nähdä pentuesisarten vähäinen tutkiminen sekä se, että koira

tutkitaan elinaikanaan ehkä vain kerran. Ulkomailla tilanne silmäsairauksien, lähinnä kataraktin osalta on huomattavasti Suomea huonompi. Ruotsin, Tanskan ja USA:n tutkimustilasto liitteenä (Liite 1: taulukko 21.)

Molemmat vastustettavista silmäsairauksista johtavat sokeutumiseen, joka merkitsee eliniän lyhenemistä ja ainakin alentunutta elämänlaatua. Vanhaenglanninlammaskoirat ry tiedottaa jäseniään silmätarkastusten tärkeydestä, jotta saamme silmien terveys tilanteen pysymään hyvänä. Sairaita koiria ei saa käyttää jalostukseen, myöskään lähisukulaisten jalostuskäyttöä ei suositella. Osa silmäsairauksista on kirurgisesti hoidettavia. Hoitomuotoina mm. silmän linssileikkaus ja verkkokalvon laserhoito. Tietävästi yhtään vanhaenglanninlammaskoiraa ei ole operoitu näiden sairauksien osalta. (Lähde: SKL, Animagi Oy, Terveyskysely Vanhaenglanninlammaskoirat ry).

Taulukko 11. Silmätarkastuslausuntojen määrät ja löydökset vuosina 2005-2015.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Tutkittujen määrä	20	42	26	43	46	63	21	34	34	36	18
Terveet perinnöllisistä silmäsairauksista	20	42	25	42	44	62	21	32	33	35	14
Löydökset											
PHTVL/PHPV		1	1								
PPM		1	1								
RD, multifokaali			1	1	1				1	1	
Lasiaisen rappeuma					1				1	1	
Kortikaalinen katarakta					1						
Distichiasis						1					4
Linssin etuosan saumalinjan katarakta					1						
Makroblepharon								2			
PPM, iris-iris											2
Nukleaarinen katarakta								2	1		
Muu vähämerkityksellinen kaihi											1

4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet

PCD (Primary Ciliary Dyskinesia)

Keuhkojen värekarvojen synnynnäinen toimintahäiriö on usealla eri koirarodulla esiintyvä perinnöllinen sairaus, joka aiheuttaa muun muassa toistuvia hengitystieinfektioita sekä urosten hedelmättömyyttä. Sairaus periytyy autosomaalisesti peittyvästi. Sairauteen on olemassa geenitesti. Rotujärjestön pentuvälityksen ehtona on, että toinen jalostukseen käytetyistä koirista on testattu terveeksi. Suomessa on testattu 122 koiraa terveeksi (MUT+/+) ja kantajaksi 15 (MUT1/+) sairaita ei ole.

MDR1 (Multidrug Resistance Gene)

Monilla paimenkoiraroduilla on todettu perinnöllinen alttius saada haittavaikutuksia tai reagoida poikkeuksellisen voimakkaasti useisiin eri lääkeaineisiin. Tämä lääkeaineherkkyys johtuu mutaatiosta MDR1-geenissä. Kaikkein tunnetuin haittavaikutuksia aiheuttava lääkeaine on loislääke ivermektiini, jonka takia MDR1-mutaatiosta puhutaan joskus nimellä ivermektiini-yliherkkyys. MDR1-mutaatio periytyy autosomaalisesti peittyvästi. Sairauteen on olemassa geenitesti.

CA (Cerebellar Ataxia)

Perinnölliset ataksiat käsittävät heterogeenisen joukon sairauksia, joiden taustalla on pikkuaivojen kuorikerroksen solujen ennenaikainen rappeutuminen. Tämä johtaa etenevään ataksiaan eli liikkeiden koordinaatiohäiriöön. Oireiden alkamisikä ja etenemisnopeus vaihtelevat perinnöllisen ataksian muodosta riippuen. Oireet voivat alkaa pikkupennulla, nuoruusiässä tai vasta muutaman vuoden iässä. Vanhaenglanninlammaskoiralla ja ataksian muodolle on tyypillistä oireiden puhkeaminen nuoruusiässä ja niiden hidas eteneminen. Sairaus periytyy autosomaalisesti peittyvästi. Tähän sairauteen on olemassa geenitesti. USA:ssa on testattu vapaaehtoisen listan mukaan 223 lammaskoiraa, joista 21 sairasta (MUT1/1) n. 10 %, 44 kantajaa (MUT1/+) n. 20 %, loput terveitä. Venäjällä testatuista ei kantajia tai sairaita. Suomessa on tietojen mukaan tutkittu muutamia terveiksi. Sairauteen on olemassa geenitesti.

EIC (Exercise Induced Collapse)

Vanhaenglanninlammaskoiralla on tavattu syndroomaa, jossa koiran rasituksensietokyky on alentunut aiheuttaen lyhyistymisen. Syndrooma tulee yleensä esiin koiran ollessa iältään viidestä kuukaudesta kolmeen vuotta ja tilanteessa mihin liittyy koiran innostuminen ja fyysinen rasitus. Sairastuneet koirat ovat tyypillisesti hyvässä fyysisessä kunnossa ja luonteeltaan helposti innostuvia. Äärimmäiseen innostuneisuus aiheuttaa ensin heikkoutta ja sitten lyhyistymisen. Sairauden syy on häiriö lihasten ja aivojen välisten hermoyhteyksien synaptisissa reaktioissa. Huomioitavaa on, että sairaaksi testatut koirat eivät välttämättä koskaan saa lyhyistymiskohtausta. EIC:n periytymistapa on autosomaali resessiivinen. Tähän sairauteen on olemassa geenitesti. Suomessa ei ole listaa testatuista koirista, mutta tiedetään, että niin terveitä kuin kantajia populaatiossamme on. Venäjällä vapaaehtoinen listaus kertoo, että 57 EIC-testatusta koirasta, yksi sairas (MUT1/1), 17 koiraa kantajia (MUT1/+) ja 39 tervettä (MUT+/+). Eli noin 30 % on taudin kantajia. USA:ssa vapaaehtoiseen ilmoittamiseen perustuva tilasto kertoo, että 117 testatusta koirasta 29 on kantajia (MUT1/+), 2 koiraa sairaita (MUT1/1), ja loput terveitä.

Muut sairaudet

Vanhaenglanninlammaskoirien omistajille suunnatun terveystarkastuksen mukaan 54 on ilmoittanut koiran terveydentilan erinomaiseksi, 14 hyväksi, 5 tyydyttäväksi ja 1 huonoksi. Terveystarkastuksen mukaan rodussamme on ilmennyt mm. seuraavia sairauksia: sydänsairauksia, sisäelinsairauksia, kasvainsairauksia, spondyloosia, virtsatietulehduksia, korvatulehduksia, anaalirauhastulehduksia, iho-ongelmia ja allergioita sekä napatyriä. Lisäksi kyselyyn vastanneista koirilla vain 65 %:lla on kaikki hampaat, kun 35 %:lla esiintyy hammaspuutoksia. Purentavirheinä on niin ylä- kuin alapurentoja (6 koiralla) sekä huolestuttavia vinoja purentoja (6 koiralla), lisäksi esiintyy kulmahampaiden painumista ikeneen ja hampaiden asentovirheitä.

Muita silmäsairauksia

Yksittäisinä silmäsairauksina vanhaenglanninlammaskoirilla on Suomessa todettu seuraavia sairauksia: RD (retinan dysplasia eli verkkokalvon synnynnäinen kehityshäiriö) jaetaan kolmeen muotoon, multifokaaliin (MRD), geografiseen (GRD) ja totaaliseen (TRD). Eri RD-muotojen välistä geneettistä yhteyttä ei tunneta. PHTVL/PHPV on sairaus, joissa linssin ja silmänpohjan välinen sikiöaikainen verisuoniverkosto ei surkastu normaalisti syntymän jälkeen. PPM (persistent pupillary membranes) ovat synnynnäisiä sikiöaikaisten verisuonten ja kalvojen jäänteitä iiriksessä eli värikalvossa. Epäillään perinnölliseksi, synnynnäiseksi muutokseksi joillakin roduilla. Distichiasis/ ektooppinen cilia tarkoittaa ylimääräisiä ripsiä, jotka tulevat ulos joko normaalin ripsirivin sisäpuolelta luomen reunasta (distichiasis) tai luomen sisäpinnalta (ektooppinen cilia). Makroblepharon eli liian suuri luomirako on melko tavallinen löydös erityisesti suurilla koiraroduilla. Diagnoosin saaneita koiria voi käyttää jalostukseen, mutta puolisoksi valittakoon em. vaivan suhteen mahdollisimman terve yksilö. Entropion eli silmäluomen perinnöllinen sisäänpäinkiertymä. Ektropion eli silmäluomen perinnöllinen ulospäinkiertymä. Molempien hoitoina leikkaushoito. Periytymismekanismia ei tunneta. (Lähteet: SKL, ELL Päivi Vanhapelto ja ELL Anu Lappalainen. Animagi Oy, 2011, ELL Sari Jalomäki).

4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt

Selkeästi suurin kuolinsyy Kennelliiton tilaston mukaan on vanhuus, keski-ikä vanhuuteen kuolleilla on 12 vuotta 10 kuukautta. Huomio tilastossa kiinnittyy myös selkeästi muita suurempaan lukuun luusto- ja nivelsairauksien kohdalla, joissa suurimpana lonkkaniveldysplasia ja sen seurauksena kehittyvä nivelrikko. Luusto- ja nivelsairauksiin kuolleiden koirien keskimääräinen ikä oli 6 vuotta 1 kuukautta.

Taulukko 12. Rodun yleisimmät kuolinsyyt

Kuolinsyy	Keskim. elinikä	Yhteensä
Hermostollinen sairaus	9 vuotta 0 kuukautta	1
Iho- ja korvasairaudet	5 vuotta 1 kuukautta	1
Immunologinen sairaus	7 vuotta 0 kuukautta	4
Kasvainsairaudet, syöpä	9 vuotta 0 kuukautta	13
Lopetus ilman sairauden diagnosointia	21 vuotta 3 kuukautta	3 ★
Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi	3 vuotta 9 kuukautta	5
Luusto- ja nivelsairaus	6 vuotta 1 kuukautta	26
Maksan ja ruoansulatuskanavan sairaus	5 vuotta 10 kuukautta	4
Muu sairaus, jota ei ole listalla	6 vuotta 7 kuukautta	12
Pennun synnynnäinen vika tai epämuodostuma	1 vuotta 8 kuukautta	1
Selkäsairaus	5 vuotta 5 kuukautta	5
Sisäeritysrauhasten sairaus	10 vuotta 9 kuukautta	1
Sydänsairaus	7 vuotta 10 kuukautta	6
Tapaturma tai liikennevahinko	11 vuotta 4 kuukautta	9
Vanhuus (luonnollinen tai lopetus)	13 vuotta 1 kuukautta	60
Virtsatie- ja lisääntymiselinten sairaus	8 vuotta 6 kuukautta	8
Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu	10 vuotta 9 kuukautta	28
Kaikki yhteensä	9 vuotta 11 kuukautta	187

26.8.2015

★ Tilaston vääristymät johtuvat seikoista, etteivät kaikki ilmoita koiransa kuolinpäivää tai –syytä KoiranNetin tietokantaan, ja joissakin tapauksissa kuolinpäivämäärä on virheellinen.

4.3.4 Lisääntyminen

Keskimääräinen pentuekoko

Vanhaenglanninlammaskoira on kohtuullisesti lisääntyvä rotu, jonka keskimääräinen pentuekoko vaihtelee 4,1 ja 7,8 välillä (Taulukko 1). Vuosittain Suomessa syntyy vain kolmesta kahdeksaan pentuetta, ja tämä lisää painetta monimuotoisuuden säilyttämiseen. Kasvattajat ovat tuoneet jalostusmateriaalia ja käyttäneet ulkomaalaisia uroksia jalostukseen mm. tuottamalla pakastespermaa. On selvästi havaittavissa, että pakastespermalla syntyy pienempiä pentueita verrattuna normaaliin astutukseen ja suurimmaksi osaksi tästä johtuen pentuekoot vaihtelevat hyvinkin paljon. Maita joista vanhaenglanninlammaskoira on tuotu/käytetty ovat Saksa, Ruotsi, Venäjä, Englanti, USA, Kanada, Puola, Italia, Sveitsi, Kreikka, Belgia, Itävalta ja Viro.

Astumisvaikeudet

Lähes kaikki urokset yrittävät astua. Epäonnistuneisiin astutuksiin on useita syitä mm. urosten kokemattomuus, liika innostuneisuus ja kiinnostuksen lopahtaminen avustettaessa. Myös urosten ja

narttujen mahdolliset terveysongelmat, astutushetken väärä ajankohta tai nartun vastustelu saattavat olla syynä epäonnistumiseen. Vain muutama uros on ollut täysin passiivinen. Keinosiemennykseen tulisi turvautua vain tilapäisen ongelman (esim. loukkaantuminen) tai pitkän välimatkan vuoksi. Molempien parittelevien yksilöiden tulisi suhtautua luonnollisesti itse astutukseen. Siemennykseen ei saa turvautua uroksen huonon libidon vuoksi.

Nartuista Lähes kaikki antavat astua. Muutama laittaa kevyesti hanttiin. Tiedossa on vain yksittäisiä narttuja jotka eivät anna astua. Joissakin tapauksissa voi olla kyse väärästä ajoituksesta. Kaikissa tapauksissa syystä ei ole tietoa.

Tiinehtymisvaikeudet

Noin 60 % nartuista tiinehtyy normaalisti ja keskimäärin neljän vuoden ikäisinä. Huomioitavaa on kasvattajien kokemukset lammaskoiranarttujen progesteronipiikin nopeasta noususta, joka vaikeuttaa narttujen tiinehtyvyyttä. Nopea nousu johtaa kohdunkaulan sulkeutumiseen arvon ylittäessä 20 ng/ml, jonka jälkeen hedelmöittymistä ei enää normaalisti tapahdu. Uroksilla keskimääräinen lisääntymisikä tilastoissa on n. 4,5 vuotta, jos muutamaa vanhalla pakasteella siemennystä ei lasketa mukaan.

Narttujen lisääntymiseen liittyvät fyysiset ongelmat: kyselyyn vastanneet ilmoittaneet 1 kpl epämuodostuma lisääntymiselimissä, muutama pyometra joista seurannut kohdun poisto. Urosten lisääntymiseen liittyvät fyysiset ongelmat: 3 kpl kivistulehduksia.

Synnytysongelmat

Noin 70 % kyselyyn vastanneista kasvattajista kertoo nartulla olleen normaali synnytys. Hitaita synnytyksiä oli 3 kpl, avustettuja yksi ja keisarinleikkauksia kolme. Leikkauksien syynä kahdesti jumissa ollut iso pentu ja yhdellä kerralla yksi pentu ei laskeutunut. Muutamaa synnytystä yritettiin nopeuttaa oksitosiini-injektioilla.

Pentujen hoitamiseen liittyvät ongelmat nartuilla

Kasvattajille suunnatun kyselyn perusteella vanhaenglanninlammaskoirat hoitavat pentunsa hyvin. Vain yhdessä tapauksessa hoito keskeytyi kalkkikrampin vuoksi, parannuttuaan narttu jatkoi pentueensa hoitoa. Keskimääräinen imetysaika n. 7 viikkoa, maidontuotanto hyvä 80 %, kohtalainen 20 %.

Pentukuolleisuus

Rodussa pentukuolleisuus ei ole korkea ja suurimmassa osassa koko pentue jää henkiin. Viimeisen kymmenen vuoden tarkastelujaksolla vain viidessä pentueessa on kuollut pentuja seuraavasti: 2/10, 1/10, 2/10, 1/10 ja, 6/15.

Synnyttäiset viat ja epämuodostumat

Pentujen kuolinsyyt: 1 napa-aukile, 1 takaraajojen virheasento, 2 jäänyt kanavaan liian pitkäksi aikaa, muista 8 ilmoitetusta syytä ei oltu tutkittu.

4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Ulkomuotoon liittyvät anatomiset piirteet, jotka altistavat rodun yksilöt sairauksille tai lisääntymis- ja hyvinvointiongelmille

Rodun jalostuksessa on syytä kiinnittää huomiota siihen, ettei liiallista karvaisuutta suositeta.

Myös korvakäytävien liiallinen karvankasvu altistaa korvatulehduksille. Yksilöillä joilla karvaa kasvaa lähes tärykalvossa saakka, tarvitaan eläinlääkärin apua karvojen poistamiseen. Ongelmia saattaa aiheuttaa myös silmien ympäristössä kasvavat liialliset karvat, jotka aiheuttavat erilaisia silmäongelmia. Koiran hyvinvoinnille haitaksi voivat olla myös erilaiset purentavirheet. Rodussa esiintyy kapeaa ja/tai

kaarevaa alaleukaa ja avopurentoja. Myös nuorena kuluvat, huonosti kestävät hampaat ovat huolestuttava ilmiö. Lievimmillään purentavirheet eivät vaikeuta koiran elämää, mutta vaikeampi asteisina saattavat aiheuttaa tulehduksia ja ongelmia jotka vaativat eläinlääkärin hoitoa. Pahimmillaan ne voivat johtaa hampaiden poistoihin ja koiran loppuelämää vaikeuttaviin ongelmiin.

4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä

Keskeisimmät ongelmakohdat

Esitettyjen tilastojen valossa voidaan todeta että vanhaenglanninlammaskoirat ovat melko terveitä. Rodulla esiintyy jonkin verran lonkkanivelen kasvuhäiriötä ja sen sekä muiden PEVISA-sairauksien tutkimusprosenttien nostamiseen tulisi panostaa. Lisääntymisessä ja lisääntymiskäyttäytymisessä nousi esiin kaksi ongelmaa, narttuja jää tyhjäksi eri syistä ja uroksilla on vaikeuksia suoriutua astumisesta vaikka kiinnostusta olisikin. Erilaiset ja eriaisteiset purentavirheet voivat tuottaa ongelmia ja ne tulisi huomioida jalostusvalintoja tehtäessä. Lisäksi lammaskoirilla on todettu joukko perinnöllisiä sairauksia, jotka geenitestien avulla pystytään toteamaan ja huomioimaan jalostuksessa. Kasvattajien vastuu rodun terveyden vaalimisessa on tärkeä ja huomiota tulee kiinnittää jalostusvalintoihin, niin terveyden kuin lisääntymiskäyttäytymisenkin osalta.

Ongelmien mahdollisia syitä

Urosten ongelmat astumisissa, johtuvat todennäköisesti vähäisestä astumisesta. Pienen populaation vuoksi uroksia käytetään jalostukseen vain 1-2 kertaa, jolloin ei kokemusta kartu. Terveyden osalta terveystutkimuksia ei tehdä riittävästi, ja usein pentueista tutkitaan vain muutama koira. Koiraa saatetaan myös käyttää jalostukseen, vaikka sillä olisi PEVISA:an kuulumattomia muita sairauksia. Purentavirheisiin ei kiinnitetä riittävästi huomiota.

4.4. Ulkomuoto

Rotumääritelmä

FCI:n luokitus: Ryhmä 1, lammas- ja karjakoirat

FCI:n numero: 16

Hyväksytty: FCI 05.01.2011

Kennelliitto 24.8.2011

Alkuperämaa: Iso-Britannia

Lyhyt historiaosuus

Vaikka vanhaenglanninlammaskoiran alkuperämaaksi mainitaan Iso-Britannia, sen uskotaan todellisuudessa polveutuvan eurooppalaisista ovtcharka- ja bergamasco-tyyppisistä koirista, joita on risteytetty britannialaisten lammaskoirien kanssa. Rotua pidetään nykyisin brittiläisenä, ja sitä kutsutaan usein nimellä "bobtail". Rotu on voimakas ja tiivisrakenteinen, ja sen erityispiirre on runsas, säänkestävä turkki. Pohjimmiltaan se on maalaiskoira, älykäs ja ystävällinen, ja sillä on erityisen kaikuva haukku, joka pystyy pelottamaan pois minkä tahansa tunkeilijan.

Yleisvaikutelma

Voimakas, neliömäinen, erittäin sopusuhtainen ja kauttaaltaan tasapainoinen koira. Ei missään tapauksessa korkearaajainen. Karvapeite on kauttaaltaan runsas. Tiivisrakenteinen, lihaksikas ja vahvarunkoinen koira, jolla on hyvin älykäs ilme. Luonnollisia ääriäviä ei tule muuttaa leikkaamalla karvapeitettä. Koira on rakenteeltaan kestävä, sillä on loivasti taaksepäin kohoava selkälinja, ja runko on päärynänmuotoinen ylhäältä katsottuna. Rullaavat liikkeet ovat tyypilliset sekä peitsatessa että kävellessä. Haukussa on rodunomainen sointi.

Tärkeitä mittasuhteita

Koiran seistessä säkä on lanneosaa alempana. Pään koko suhteessa runkoon. Kuonon pituus on noin puolet pään koko pituudesta.

Käyttäytyminen / luonne

Mukautuvainen ja tasapainoinen. Rohkea, uskollinen ja luotettava, ei vähääkään hermostunut eikä vihainen.

Pää

Kallo: Tilava, melko neliömäinen ja silmien yläpuolelta selvästi kaareutuva. Otsapenger: Selvästi erottuva. Kirsu: Suuri ja musta; sieraimet ovat avoimet. Kuono: Vahva, neliömäinen ja tylppä. Leuat / hampaat: Hampaat ovat vahvat, suuret ja tasaisessa rivissä. Leuat ovat voimakkaat. Täydellinen, säännöllinen ja täysihampainen leikkaava purenta, ts. alaleuan etuhampaat koskettavat tiiviisti yläleuan etuhampaiden takapintaa ja ovat kohtisuorassa leukaluihin nähden. Tasapurenta hyväksytään, mutta se ei ole toivottava. Silmät: Etäällä toisistaan. Silmät ovat tummanruskeat tai toinen silmä ruskea, toinen sininen (ns. wall- eye). Voidaan myös hyväksyä, että molemmat silmät ovat siniset. Vaalea silmien väri ei ole toivottava. Silmäluomien pigmentti on toivottavaa. Korvat: Pienet ja litteästi pään sivuilla riippuvat Kaula: Kohtalaisen pitkä, vahva ja kauniisti kaartuva. Runko: Melko lyhyt ja tiivis. Lanne: Hyvin vahva, leveä ja kevyesti kaareutuva. Rintakehä: Syvä ja tilava; kylkiluut ovat selvästi kaareutuneet.

Häntä

Synnyttynäinen töpöhäntä tai aiemmin yleensä typistetty. (Huom. Suomessa typistyskielto.) Typistetty: Tavanmukaisesti kokonaan typistetty. Typistämätön: Asennoltaan luonnollinen. Hännässä on tuuheat ja laadultaan karheat hapsut.

Eturaajat

Lavat: Viistot ja taakse sijoittuneet; lapojen kärkien väli on kapeampi kuin olkanivelten väli. Liioitellun lihaksikkaat lavat eivät ole toivottavat. Kyynärpäät: Tiiviisti rintakehän myötäiset. Kyynärvarret: Eturaajat ovat täysin suorat, vankkaluustoiset ja riittävän pitkät. Etukäpälät: Pienet, pyöreät ja tiiviit. Varpaat ovat hyvin kaareutuneet, päkiät paksut ja kiinteät. Käpälät eivät sisä- eivätkä ulkokierteiset.

Takaraajat

Yleisvaikutelma: Takaosa on vahva, täyteläinen ja lihaksikas. Polvet: Hyvin kulmautuneet, mutta ei liioitellusti. Sääret: Pitkät ja hyvin kehittyneet. Kintereet: Matalat. Välijalat: Takaa katsottuna yhdensuuntaiset. Takakäpälät: Pienet, pyöreät ja tiiviit. Varpaat ovat hyvin kaareutuneet, päkiät paksut ja kiinteät. Eivät sisä-eivätkä ulkokierteiset.

Liikkeet

Koiran kävellessä liike on takaa katsottuna karhumaisen rullaavaa. Ravissa eturaajat ojentuvat vaivattomasti ja takaliikkeen työntö on voimakas. Raajat liikkuvat yhdensuuntaisesti. Laukka on erittäin joustava. Hitaassa vauhdissa joillakin yksilöillä on taipumusta peitsata. Koiran liikkeessä pään asento madaltuu luontaisesti.

Karvapeite

Karva: Runsasta, laadultaan karheaa ja pörröistä, ei suoraa eikä kiharaa. Aluskarva on vettä hylkivää. Pää ja kaula ovat runsaskarvaiset, korvissa on kohtalaisen runsas karvapeite. Eturaajat ovat kauttaaltaan runsaskarvaiset. Takaosa on etuosaa karvaisempi. Karvan laatu on tärkeämpää kuin sen pituus ja määrä. Väri: Kaikki harmaan, siniharmaan (grizzle) tai sinisen sävyt. Runko on yksivärinen. Takaraajat ovat yksiväriset tai niissä voi olla valkoiset sukat. Valkoiset läikät yksivärisellä alueella eivät ole toivottavia. Pää, kaula, eturaajat ja vatsanalusta ovat valkoiset, merkein tai ilman. Mikään ruskean vivahde ei ole toivottava.

Koko ja paino

Säkäkorkeus: Urokset vähintään 61 cm ja nartut vähintään 56 cm. Tärkeintä on tyyppi ja sopusuhtaisuus; koko ei yksin saa olla määräävä tekijä.

Virheet

Kaikki poikkeamat edellä mainituista kohdista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen ja sen vaikutukseen koiran terveyteen ja hyvinvointiin sekä kykyyn toimia perinteisessä käyttötarkoituksessa. Hylkäävät virheet: Vihaisuus tai liiallinen arkuus, selvästi epänormaali rakenne tai käyttäytyminen. Huom. Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittyntä kivistä täysin laskeutuneina kivespussiin.

Rodun koirien näyttelykäynnit

Suurimmat koiramäärät ovat vuosittain erikoisnäyttelyssä ja SKL:n päänäyttelyissä messukeskuksessa. Erikoisnäyttelyn keskimääräinen ilmoittautumismäärä on n. 40 koiraa ja messukeskuksen näyttelyissä 10-25 koiraa. Näyttelykohtaisesti on koiria muuten yleensä alle kymmenen koiraa, yleisimmin on näyttelyissä 2-5 koiraa. Kun suurin osa koirista on vakituisten näyttelykävijöiden omistamia koiria, on otanta arvioidessa suomalaisten koirien ulkomuotoa ja ulkomuoto-ongelmia, valitettavan suppea. Vuosien 2005-2015 aikana rekisteröidyistä vanhaenglanninlammaskoirista 38 % on käynyt näyttelyssä vähintään yhden kerran. Vanhaenglanninlammaskoirat saavat näyttelyissä pääsääntöisesti laatuarvostelun ERI tai EH, ja muita arvosanoja saadaan määrällisesti vähemmän. Rodusta valmistuu Suomen Muotovalioita vuosittain keskimäärin 10 koiraa vuodessa.

Taulukko 13. Rodun vuosittaiset näyttelykäynnit

Vuosi	Näyttelyiden määrä	Käynnit
2011	59	367
2012	55	327
2013	61	430
2014	63	445
2015	56	339

Rodun koirien jalostustarkastukset

Rotujärjestö on viimeisellä JTO-kaudella järjestänyt kuusi jalostustarkastutilaisuutta. Näissä tilaisuuksissa on kussakin ollut mukana 1-5 koiraa. Jalostustarkastusta on käytetty yleensä koirille, joiden omistajat eivät ole kiinnostuneet näyttelyistä tai eivät ole halunneet pitää koiraa näyttelyturkissa. Rodun ulkomuototiedot ovat suurimmalta osin näyttelyissä kirjoitettujen arvostelujen varassa.

Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus

Rodun suosio on globaalisti laskenut jo pidemmän aikaa. Suomessa kasvattajat ovat ymmärtäneet pitää geenipohjan niin laajana kuin vain on mahdollista. Ongelmaksi on muodostunut uuden jalostusmateriaalin saaminen, koska esim. Manner-Euroopassa kasvatuksen perustana on edelleen hyvinkin voimakkaat linjaukset ja suurten näyttelyiden (MV, EV) voittajia käytetään todella runsaasti jalostukseen.

Rotumääritelmää on FCI-alueella muutettu kolme kertaa sotien jälkeen. Viimeinen rotumääritelmä poisti tärkeitä koiran alkuperäistarkoituksen vaatimuksia ja ominaisuuksia (mm. ilme, kokomääritelmä). Nämä jatkuvat muutokset, joita USA:ssa on tehty vielä useammin, ovat epäjohdonmukaisuuksissaan tehneet vaikeaksi kasvattaa viimeisen rotumääritelmän mukaisia koiria. Viimeinen rotumääritelmä on valitettavasti lisäksi niin suppea, että se antaa turhan paljon mahdollisuuksia tulkinnoille, eikä esimerkiksi tyyppille ja alkuperäiskäytölle ole annettu painoarvoa lainkaan.

Vanhaenglanninlammaskoira on alun perin paimenkoira, joka on ollut kokonsa puolesta sopiva sekä paimennukseen että karjan ja lammasmaurojen siirtämiseen markkinoille tai teuraaksi. Koska useimmilla tilallisilla ei ollut varaa pitää useita eri rotuja, valikoitui rodusta jalostukseen ne yksilöt, joista oli monitoimikoiksi. Nykyinen vanhaenglanninlammaskoira on hyvin kaukana alkuperäisestä. Rotu on käytännössä koko perheen lemmikki eikä niille edes haluta riistaviettä tai muita aiemmin tärkeitä ominaisuuksia. Muutama koira on käynyt paimennustaipumuskokeessa, sekä joitakin testattiin susi- ja karhukokeissa 2015. Toko, rallytoko- ja agilityharrastajia on rodussa muutamia. Näiden tulosten perusteella vanhaenglanninlammaskoira on edelleen hyvä harrastuskoira.

Keskeisimmät ongelmakohdat

Rotumääritelmästä johtuen, ei vanhaenglanninlammaskoiralla ole kovinkaan yhtenäistä tyyppiä. Näyttelyarvosteluissa käytettävä sanasto on usein äärettömän niukkaa, jotta niistä olisi hyötyä jalostuspäätöksiä tehtäessä. Esimerkiksi hammaspuutoksia tai aivan selkeitä rakennevirheitä eivät tuomarit sanele näyttelyarvosteluissa juuri lainkaan. Saattaa olla, että koiria on joltain osin virheettömäksi luultuna käytetty jalostukseen ja näin niiden periyttämät virheet ovat pesiytyneet kantaan laajasti.

Vanhaenglanninlammaskoiran populaatio on pieni ja rotuna nykyään valitettavasti suuresta kokovaihtelusta kärsivä. Kooltaan keskikokoisesta, jopa jättirotuihin lukeutuva, lukuisista erityyppisistä koirista muodostuvaa populaatiota yhdistää paljolti ylisuuri turkki, jota ilman koiran sijoitus näyttelyissä on valitettavan usein pois suljettu mahdollisuus. Yleisvaikutelma oli vielä 1980-luvulla yhteneväisempi. Rotumääritelmän yleisvaikutelmaosiossa on kaikissa voimassa olleissa rotumääritelmissä aina ollut vaatimus, ettei rotu saa missään tapauksessa olla korkearaajainen tai antaa korkearaajaista vaikutelmaa. Kuitenkin moni koira on todella korkearaajainen ja ilmava. Aiemmin joitakin linjoja vaivannut matalaraajaisuus alkaa taas olla osissa linjoista ongelma. Vanhaenglanninlammaskoiran mittasuhteet eturaajan kohdalla ovat rintakehä/eturaaja 50/50. Koiran tulisi olla neliömäiseltä näyttävä.

Tyypillinen ylälinja, joka on hieman takaosaa kohden nouseva, on enää harvalla koiralla. Tämä ongelma on globaali. Usein näkee jyrkkälantioisia koiria joiden raajojen luiden mittasuhteet ovat virheelliset. Oikeamittaiset takaraajat ovat pitkät ja erityisesti sääri on pitkä ja kinner todella matala. Tästä johtuu rotutyypillinen rullaava käynti ja oikeanlainen takakorkeus. Ravatessa koira ei saa rullata. Liikerata on pitkä ja maatavoittava ja potkun tulee olla voimakkaan. Luuston väärät mittasuhteet eivät anna mahdollisuutta pitkään ja vahvaan takapotkuun.

Vanhaenglanninlammaskoira ei ole ns. päärotu. Valitettavasti rotumääritelmästä poistettiin viimeksi osio, jossa sanottiin, ettei ilme saa koskaan olla ns. deerhoundface = (skotlannin)hervikoiran näköinen. Vanhat kasvattajat tiesivät mihin suuntaan vanhaenglanninlammaskoiran pää muuttuu sen muuttuessa toivotusta. Pään pituus lisääntyy, kapenee ja otsapenger katoaa. Pää ei yleensä muutu lyhyeksi ja voimakkaammin. Silmien ilme on vieras jos silmät ovat suuret ja pyöreät. Virheenä on ehdottomasti pidettävä silmän valkuaisen näkymistä iiriksen ala- tai yläpuolelta. Aiemmat rotumääritelmät painottivat älykstä ilmettä, mutta nyt se osio on poistettu ja on vaara, että tyypillinen ilme muuttuu.

Purennat ovat rotukehäsananelujen mukaan ilmeisen tyydyttäviä, mutta hammaspuutoksista ei yleisesti sanella näyttelyarvosteluissa. Niitä kuitenkin on, samoin kuin alakulmahampaiden työntymistä yläikeneen, aiheuttaen jopa oronasaalifisteleitä. Eri arvostelusananelujen mukaan saman koiran suu voi valitettavasti olla täydellinen, voisi olla parempi, purenta on epätasainen, vinopurentainen ja/tai alapurentainen. Rotumääritelmän vaatimia leveitä leukoja ja suuria hampaita löytyy todella harvoin.

Karvapeitteen määrä saa aivan liian suuren osuuden koiria arvosteltaessa. Karvapeitteen laatu on erittäin tärkeä, muttei sen liioiteltu määrä. Turkki on kaksinkertainen eikä liian tuuheaa pohjavillaa näy enää kovin usein. Väri on aikuisturkissa yleisesti puhtaan harmaa. Joissain linjoissa esiintynyt aikuisturkin latvojen ruskea sävy on Suomessa onneksi suunnilleen kadonnut kokonaan.

5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

Rodun edellisen jalostuksen tavoiteohjelman voimassaolokausi

1.1.2012-31.12.2016

Rodun ensimmäisen tavoiteohjelman voimassaolokausi

1.1.2007-31.12.2011

Taulukko 14. Edelliseen tavoiteohjelmaan kirjatut jalostustavoitteet sekä niiden toteutuminen.

Tavoite	Toimenpide	Tulos
Populaation kokonaistila ja rakenne		
- Jalostusmateriaalin mahdollisimman laaja käyttö ja matador -jalostuksen välttäminen - Hyvien narttulinjojen vaaliminen - Uusien kasvattajien saaminen rodun pariin ja kasvattajien sitoutuminen yhteisiin tarvoitteisiin - Jalostusmateriaalin saaminen käyttöön laajemmin ja tasaisemmin	- Yhteistyö koti- ja ulkomaisten kasvattajien välillä - Jalostustarkastukset ja katselmukset - Jalostussuositus uroksille 2 pentuetta/viisi vuotta tai 10 pentua - Harkittu ulkomaisten urosten käyttö sekä koirien tuonti - Uusien kasvattajien tuki ja ohjaus pentuvälityksen säännön muokaus entistä enemmän JTO:ta tukevaksi	- Jalostusuosituksista on pitkälti noudatettu - Jalostustarkastuksia on pidetty vähänläisesti - Uusia kasvattajia on tullut rodun pariin muutamia - Ulkomaalaisia koiria on käytetty järkevällä tasolla ja tuonteja on tehty tasaiseen tahtiin
Luonne ja käyttöominaisuudet		
- Perhekoiraksi sopivaa luonnetta tulee vaalia - Lisätietojen kerääminen koirien luonteista - Kasvattajien huomion kiinnittäminen luonteisiin jalostusvalinnoissaan	- Luonnetestattujen koirien määrän lisääminen - Paimennusharrastusmahdollisuuksien järjestäminen - Paimennustaipumustesti - Näiden ominaisuuksien mukaanotto jalostuskoirien valinnassa	- Koiria on luonnetestattu vain vähän, MH-kuvauksia on tehty hieman enemmän - Paimennusharrastustilaisuuksia järjestetty muutama - SKL:n paimennustaipumustesti on käytössä - Luonneominaisuuksien huomiointia jalostusvalinnoissa on vaikea arvioida, kun mitattua tietoa korista on niin vähän
Terveys		
- Hyvää silmäterveystilannetta tulee vaalia - Lonkka- ja kyynärveldysplasian vastustamista tulee jatkaa - PEVISA:n ulkopuolisten sairauksien huomiointi jalostusvalinnoissa ainakin perinnölliseksi epäiltävien sairauksien osalta	- PEVISA ohjelman jatkaminen - Pysyvä poikkeuslupa PEVISAn kyynärkuvauspakosta ulkomaisille uroksille - lökkäämpien koirien silmätutkimusten lisääminen	- Uusi PEVISA ohjelma on voimassa vuosina 2012-2016 - Rotujärjestö on tukenut vanhempien koirien silmäpeilausta rahallisesti - Alustavat tulokset erityisesti lonkkaniveldysplasian vaikeiden asteiden osalta ovat lupaavat - Ulkomaalaisilla uroksilla on pysyvä poikkeuslupa kyynärkuvauspakosta - PCD tutkimus on sisällytetty pentuvälitysehtoihin

Ulkomuoto		
- Tavoitteena on tyypin yhtenäistäminen ja koon pitäminen rajoissa, joissa urokset ovat vähintään 61cm ja enintään 67cm ja nartut vähintään 56cm ja enintään 62cm - Siitosvalinnan päätarkoitus ei saa olla ulkomuotoarvostelujen ja näyttelymenestyksen painottaminen. - Turkin merkitykseen jalostusvalinnassa tulee kiinnittää huomiota, turkin määrän sijaan huomioitava laatu - Kahta sinisenä syntynyttä ei suositella yhdistettäväksi	- Ulkomuototuomareiden neuvottelupäivät - Rotupäivät joka toinen vuosi - Jalostuksen ohjaus JTO:n tavoitteiden mukaisesti - Katselmuksien järjestäminen, jotta saataisiin perustiedot myös näyttelyssä käymättömistä koirista	- Neuvottelupäivät on pidetty - Rotupäiviä ei ole pidetty - Katselmuksia ei ole pidetty. Mutta rodun erikoisnäyttelyn yhteydessä on kalju- ja freestyleluokat joihin kaikki voivat osallistua - Jalostustoimikunta on järjestänyt jalostustarkastustilaisuuksia - Turkin merkitykseen jalostusvalinnassa ei ole kiinnitetty erityistä huomiota
Muut tavoitteet		
- Aktiivisten ihmisten houkuttelu toimimaan rodun parhaaksi rotujärjestössä ja kansainvälisesti - Yhdistyksen luottamushenkilöiden oppimista tulee tukea tiedottamalla ja kouluttamalla JTO:n asioista - Kaikki vanhaenglanninlammaskoiran omistajat tulisi saada rotuyhdistyksen jäseniksi tai vähintään yhdistyksen tiedotuksen piiriin	- Uusien pennunottajien perehdyttäminen rotuun - Kasvattajien ohjaaminen yhdistelmien jalostusvalinnoissa - Jalostustoimikunnan päätösten julkaiseminen yhdistyksen lehdessä ja www-sivuilla	- Uusien pennunottajien perehdyttämiseen ei ole erityisesti panostettu - Jalostustoimikunta ohjaa ja neuvoa kasvattajia tarvittaessa - Jalostustoimikunnan päätöksiä ei ole julkaistu yhdistyksen www-sivulla

Jalostuksen ulkopuolelle jäävien koirien osuus

Taulukossa 15 on esitetty lonkkatulokset kuvausvuosittain. Keskimäärin raja-arvo C on sulkenut jalostuksesta 15 % tutkituista koirista ja lisäksi asettanut rajoitteita 18 %:n käytölle (C-lonkkaisen parituskumppanin tulee olla A). PEVISA:an kuuluvia silmäsairauksia ei ole todettu edellisellä tavoiteohjelmakaudella.

Taulukko 15. Vanhaenglanninlammaskoirien lonkkakuvaustulokset vuosittain.

Vuosi	A	B	C	D	E	Yhteensä	D - E%
2012	8	7	5	3	0	23	13 %
2013	9	9	7	6	2	33	24 %
2014	13	10	5	3	1	32	13 %
2015	9	4	2	0	0	15	0 %
Yhteensä	39	30	19	12	3	103	15 %

Jalostussuositusten ja PEVISA:n ajantasaisuuden arviointi

Uusi PEVISA on ollut voimassa vasta neljä vuotta, joten sen aikana syntyneistä pentueista on vasta melko vähän tutkittua tietoa. Mutta ensimmäiset tulokset näyttäisivät siltä, että vaatimus A-lonkkaisesta parituskumppanista C-lonkkaista käytettäessä olisi laskemassa erityisesti vaikea-asteisten lonkkavikojen määrää. Lonkkien osalta PEVISA:a kannattaa jatkaa nykyisellä tasolla ainakin toinen kausi lisätulosten

saamiseksi. Kyynärien osalta ulkomaisten urosten poikkeuslupa ei ole tuonut suuria ongelmia kyynärien suhteen. Muidenkaan käytettyjen yhdistelmien osalta ei ole merkittäviä eroja, kuten käy ilmi taulukosta 16. 1-1 huonompia kyynäriä ei ole jalostukseen käytetty. Kyynärien osalta voidaan siis jatkaa nykyisellä kuvauspakko-tasolla ja ulkomaalaisten urosten poikkeuslupa voidaan pitää voimassa. Silmien osalta voidaan myös jatkaa nykyisellä tasolla, koska silmäsairaustilanne on pysynyt hyvänä.

Jalostussuositusten ja PEVISA:n kannalta geenitestaus on edennyt JTO-kaudella huomasti ja niiltä osin suositukset ja jopa PEVISA vaativat ajantasaistamista. Jalostustavoitteita tulee konkretisoida vielä lisää ja saattaa selkeämmin mitattavaan muotoon uudella JTO-kaudella.

Taulukko 16. Lonkkakuvaustulosten jakauma ennen uutta PEVISA-ohjelmaa ja sen aikana.

	Pentuja	A-B	C	D-E	Kuvattu yhteensä	%	Terve %	Sairas %	D-E %
2000-2011	426	156	46	41	243	57 %	64 %	36 %	17 %
2012-2014	102	28	8	4	40	39 %	70 %	30 %	10 %

Taulukko 17. Vuosina 2000-2013 syntyneiden pentujen kuvaustulokset vanhempien kyynärtulosten mukaan jaoteltuna.

2000-2013	Kuvattu %	0-0 %	0-1 %	1-1 %	0-2-> %
0-0 x 0-0	53 %	84 %	9 %	4 %	3 %
0-0 x 0-1	36 %	89 %	11 %	0 %	0 %
0-0 x 1-1	76 %	81 %	13 %	0 %	6 %
0-0 x ulk.	66 %	87 %	8 %	1 %	4 %

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

6.1 Jalostuksen tavoitteet

Jalostuspohja

Tavoitteena on jalostukseen käytettävien koirien jalostuspohjan säilyttäminen vähintään nykyisellä tasolla, laajentaminen on toivottavaa. Yksittäisten koirien ja niiden jälkeläisten jalostuskäyttöön tulee kiinnittää tarkempaa huomiota. Suomalaisten kasvattajien yhteistyötä tulee edesauttaa ja lisätä eri maiden kasvattajien kanssa käytävää yhteistyötä.

Käyttäytyminen ja luonne

Vanhaenglanninlammaskoira tulee säilyttää monipuolisena rotuna. Kasvattajien tulee kiinnittää jalostusvalinnoissaan lisää huomiota koirien hermorakenteeseen. Tavoitteena on luonnetestattujen, MH-luonnekuvattujen, tai luonteen ja käyttäytymisen osalta jalostustarkastettujen koirien määrän lisääminen sekä luonteen säilyttäminen hyvänä ja tasapainoisena.

Käyttöominaisuudet

Vanhaenglanninlammaskoira tulee säilyttää monipuolisena rotuna ja tuoda lammaskoiraa esiin eri harrastuslajeissa.

Terveyden ja lisääntyminen

Terveyden osalta tavoitteena on nostaa PEVISA-tutkittujen koirien määrää sekä ehkäistä sairauksia PCD, EIC ja CA joihin on olemassa geenitestit. Lisääntymisessä tavoitteena on säilyttää luonnollinen lisääntymisvietti ja mahdollisimman ongelmaton lisääntyminen.

Ulkomuoto

Ulkomuodollisesti tulee säilyttää rotutyyppi ja erityisesti rodulle ominaiset piirteet, kuten nouseva ylälinja. Huomiota tulee kiinnittää myös koirien kokoon ja sukupuolileimaan.

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Suositukset jalostukseen käytettävien koirien ja yhdistelmien ominaisuuksista

Vanhaenglanninlammaskoirat ry määrittelee suositukset jalostukseen käytettävien koirien ominaisuuksista pentuvälityssäännössä 1.1.2016 alkaen seuraavasti:

- Nartun tulee astutushetkellä olla vähintään 24 kk ja uroksen vähintään 18 kk.
- Toisen vanhemmista tulee olla terveeksi testattu PCD:n ja EIC:n osalta tai olla vanhempiensa kautta terve. Tulos on voimassa yhden sukupolven ajan. Käytettäessä PCD tai EIC kantajaa jalostukseen, kasvattaja sitoutuu lähettämään vanhempien tutkimustulokset liitetiedostona rotuyhdistykselle.
- Ulkomaalaista urosta käytettäessä vaaditaan SKL:n PEVISA-vaatimusten mukaiset terveystulokset.
- Molempien vanhempien jälkeläismäärä astutushetkellä Suomessa saa olla korkeintaan 20 pentua.
- Pentueen molemmilla vanhemmilla tulee olla näyttelytulos (vähintään laatuarvostelu EH) tai ulkomuodon jalostustarkastuslausunto. Näyttelytulosaatimukset eivät koske ulkomaisia uroksia.

Lisäksi suositellaan että:

- Pentueen vanhempien BLUP-indeksien yhteenlaskettu keskiarvo tulee astutushetkellä olla yli 100.
- Luonnetestin tai MH-luonnekuvauksen perusteella ääniarvoja, arkoja tai aggressiivisia yksilöitä ei tule käyttää jalostukseen.

Suositus yksittäisen koiran maksimijälkeläismäärälle

Uuteen pentuvälityssääntöön 1.1.2016 alkaen lisättiin ehto, että jalostukseen käytettävän koiran jälkeläismäärän tulee olla astutushetkellä alle 20 pentua.

6.3 Rotujärjestön toimenpiteet

Jalostuspohja

Rotuyhdistys perustaa ja ylläpitää listausta jalostusuroksista. Listalle pääsyn edellytyksenä koiran on täytettävä PEVISA-ohjelman vaatimukset.

Käyttäytyminen ja luonne

Rodun ihanneprofiilin luominen käyttäytymisen ja luonteen osalta JTO kauden aikana. MH-luonnekuvauksen ja käyttäytymisen jalostustarkastuksen järjestäminen vuosittain.

Käyttöominaisuudet

Paimennustapahtumien järjestäminen, sekä paimennustaipumuskokeiden järjestäminen seuraavan JTO-kauden aikana.

Terveys ja lisääntyminen

Rotuyhdistys järjestää koulutusta ulkomuototuomareille, aiheina mm. purennat. Rotuyhdistys kannustaa jäsenkasvattajia PEVISA-tutkimusten tekoon, keinoina esim. vaatimukset yhdistyksen kasvattajalistalla pysymiseen tietty prosenttimäärä kasvateista oltava luustokuvattu ja silmätarkastettu. Tehdään lisääntymiskäyttäytymisen kartoitus, selvittäen paljonko narttuja jää tyhjäksi tai on pieleen

menneitä astutusyrityksiä. Uusien geenitestien hyödyntäminen, rotuyhdistyksen tuki kasvattajille järjestämällä joukkoterveystarkastuksia ja näytteenottotilaisuuksia.

Ulkomuoto

Rotukatselmuksen järjestäminen. Ulkomuodon jalostustarkastusten järjestäminen vuosittain.

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

Rodun jalostuksen suurimmat uhat ja mahdollisuudet

Uhat

- Yksittäisten koirien liiallinen jalostuskäyttö, myös toisen polven jälkeläismäärien suhteen
- Monimuotoisuuden väheneminen
- Uudet esiin tulevat sairaudet ja niiden huomioiminen jalostuksessa
- Näyttelymenestyksellä liian suuri vaikutus jalostusvalintoihin
- Rodun koon liian suuri hajonta
- Lisääntymisvaikeudet, turvautuminen siemennykseen kotimaisen uroksen kohdalla
- Uusien kasvattajien puuttuminen
- Lisääntyvät vaatimukset terveystutkimusten suhteen rajaavat liikaa yksilöitä pois jalostuksesta
- Luonneominaisuuksia ei oteta huomioon jalostusvalinnoissa
- Rotutyyppien katoaminen, uhkina mm. selkälinja ja purennat
- Terveystutkimustulosten liian vähäinen määrä hankaloittaa terveydentilan seuraamista

Mahdollisuudet

- Yhteistyö muiden maiden rotuyhdistysten kanssa
- Jalostusurosten löytäminen myös niiden joukosta, jotka täyttävät PEVISA:n vaatimukset, mutta eivät käy näyttelyissä
- Sperman tuonti entistä helpompaa pakastettuna tai jäähdytettynä
- Kasvattajien yhteistyön parantaminen

Varautuminen ongelmiin

- Yhteistyön tiivistäminen kasvattajien kesken ja muiden maiden rotuyhdistysten kanssa
- Jalostuspäivien säännöllinen järjestäminen
- PEVISA-tutkimusten lisäksi geenitutkimusten tekemisen tärkeys
- Tiedotuksen parantaminen yhdistyksen verkkosivuilla
- Rotuyhdistyksen tuki geenitutkimuksiin
- Joukkotarkastustilanteiden järjestäminen rotuyhdistyksen puitteissa
- Koiranoimistajien ja kasvattajien ohjaus ja valistaminen
- Ulkomuototuomareiden koulutus

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

Taulukko 18. Toimintaohjelma ja tavoiteohjelman seuranta vuosille 2017-2021.

Vuosi	Tehtävä tai projekti
2017	• Perustetaan jalostusuroslista yhdistyksen verkkosivuille • Rodun ihanneprofiilin luominen käyttäytymisen ja luonteen osalta JTO kauden aikana. • Jalostustarkastuksen molempien osioiden järjestäminen • MH-luonnekuvauksen järjestäminen • Paimennustapahtuman järjestäminen
2018	• Paimennustaipumuskokeen järjestäminen • Jalostustarkastuksen molempien osioiden järjestäminen • MH-luonnekuvauksen järjestäminen • Kasvattajapäivän järjestäminen • Rotukatselmuksen järjestäminen • Ulkomuototuomarikoulutuksen järjestäminen
2019	• Jalostustarkastuksen molempien osioiden järjestäminen • MH-luonnekuvauksen järjestäminen • Paimennustapahtuman järjestäminen • Joukkonäytteenottotilaisuuden järjestäminen
2020	• Jalostustarkastuksen molempien osioiden järjestäminen • MH-luonnekuvauksen järjestäminen • Kasvattajapäivän järjestäminen • Paimennustapahtuman järjestäminen • Rotukatselmuksen järjestäminen
2021	• Jalostustarkastuksen molempien osioiden järjestäminen • MH-luonnekuvauksen järjestäminen • Kasvattajapäivän järjestäminen • Paimennustapahtuman järjestäminen • Paimennustaipumuskokeen järjestäminen

JTO:n ja PEVISAn vaikutuksen seuraaminen

Jalostustoimikunta seuraa vuosittain tehtyjen yhdistelmien vaikutusta jalostuspohjaan. Erityisesti tulee kiinnittää huomiota toisen polven jälkeläismääriin. Myös jalostukseen käytettyjen yksilöiden osuutta tulee seurata, verrattuna populaation kokonaisuuteen. Käyttäytymisen ja luonteen osalta jalostustoimikunta seuraa ja kerää testattujen koirien tuloksia ja laatii rodun ihanneprofiilin. Käyttöominaisuuksien säilymistä seurataan järjestämällä paimennustapahtumia. Jalostustoimikunta kerää lisääntymiseen liittyvän kyselyn avulla tietoa siihen liittyvistä ongelmista. Seurataan PEVISA:n vaikutusta lonkka- ja kyynärterveyteen, tekemällä kooste vuosittain saaduista terveystuloksista. Lisäksi seurataan tehtyjen PEVISA-tutkimusten määrää. Pyritään samaan laajempaa kuvaa rodun ulkomuodosta järjestämällä rotukatselmuksia. Näyttelyarvosteluissa seurataan purentavikojen ja hammaspuutosten määrää.

7. LÄHTEET

Anderson A. Treatment of hip dysplasia. J Small Anim Pract 52, 4: 182-9, 2011.

Animagi Oy, Sari Jalomäki, ELL, pieneläinsairauksien erikoiseläinlääkäri, silmätarkastuseläinlääkäri. 2011.

Animagi Oy, Esa Eskelinen, ELL, pieneläinsairauksien erikoiseläinlääkäri, artikkelin kirjoitusvuosi: 2013.

Ginja M. M. et al. Diagnosis, genetic control and preventive management of canine hip dysplasia. Vet J 184, 3: 269-76, 2010.

Pibot P. et al. Encyclopedia of Canien Clinical Nutrition. Aniwa SAS, 2006.

Suomen Kennelliitto, ELL Päivi Vanhapelto ja ELL Anu Lappalainen.

Suomen Kennelliitto, Katariina Mäki, artikkelit ja esitelmät.

Suomen Kennelliitto, Katariina Mäki.

Suomen Kennelliitto, KoiraNet-jalotustietokanta.

Terveys- ja käyttäytymiskysely, Vanhaenglanninlammaskoirat ry, 2012-2015.

The Kennel Club UK, Population analysis of the Old English Sheepdog breed, 2015.
www.thekennelclub.org.uk/media/686256/old_english_sheepdog.pdf

Vanhaenglanninlammaskoirat ry:n verkkosivut: <http://vanhaenglanninlammaskoirat.fi>

8. LIITTEET

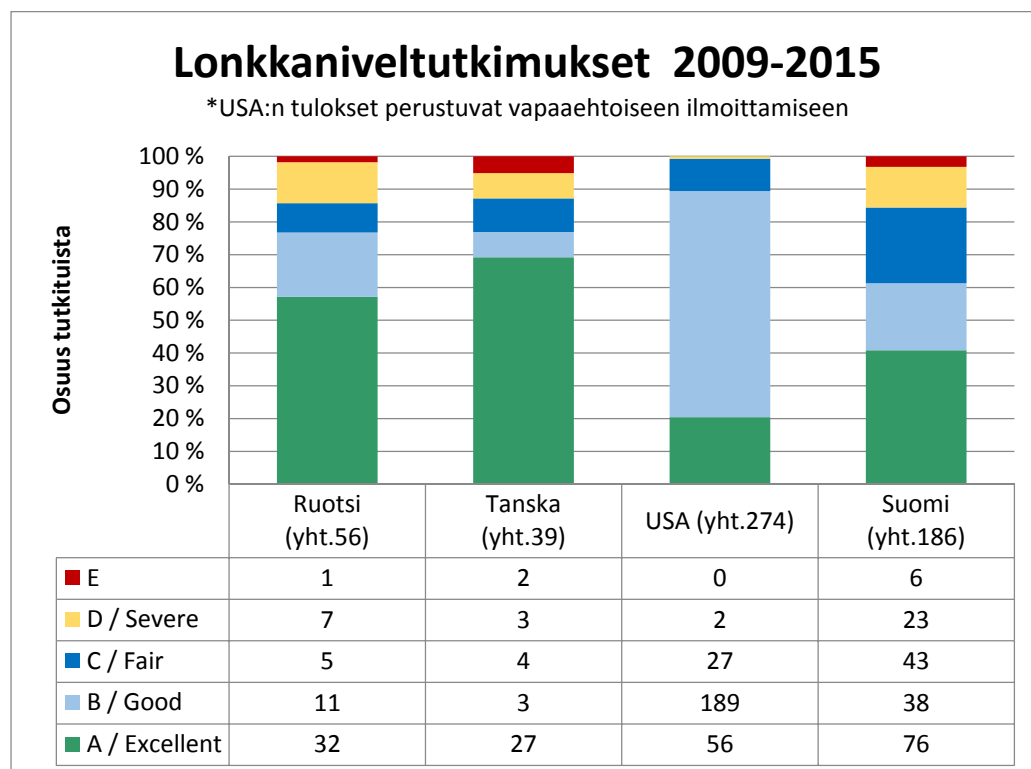
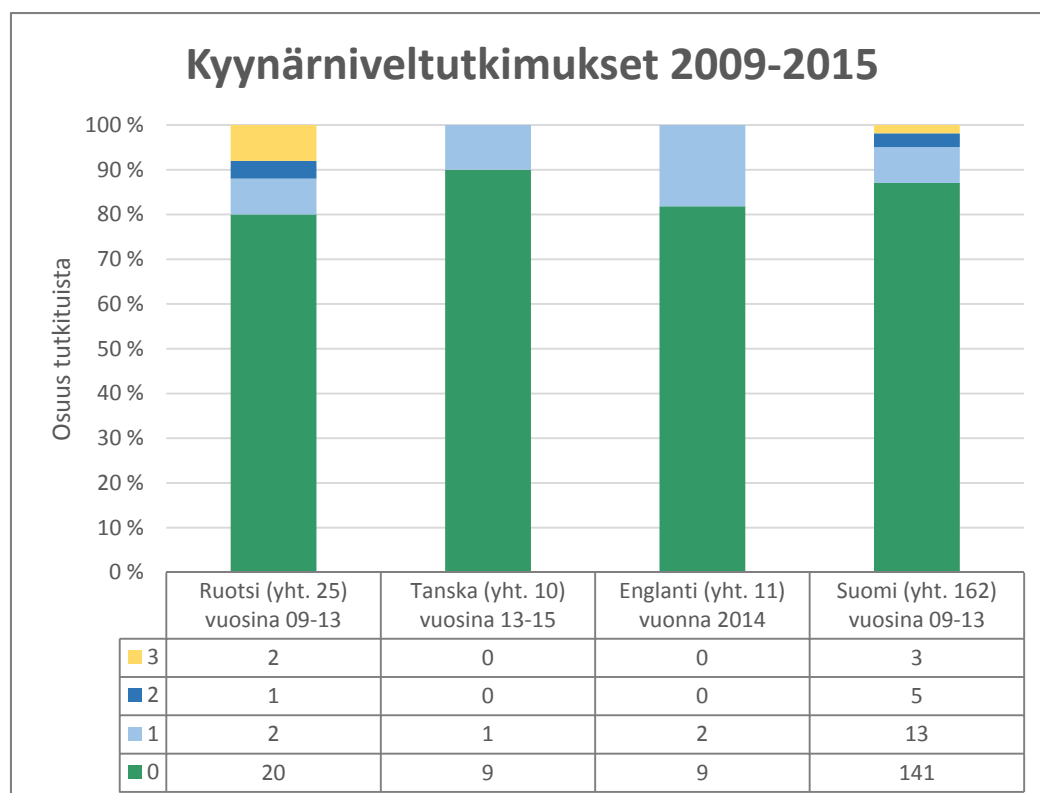
Liite 1.

Ulkomaiden terveystilastoja.

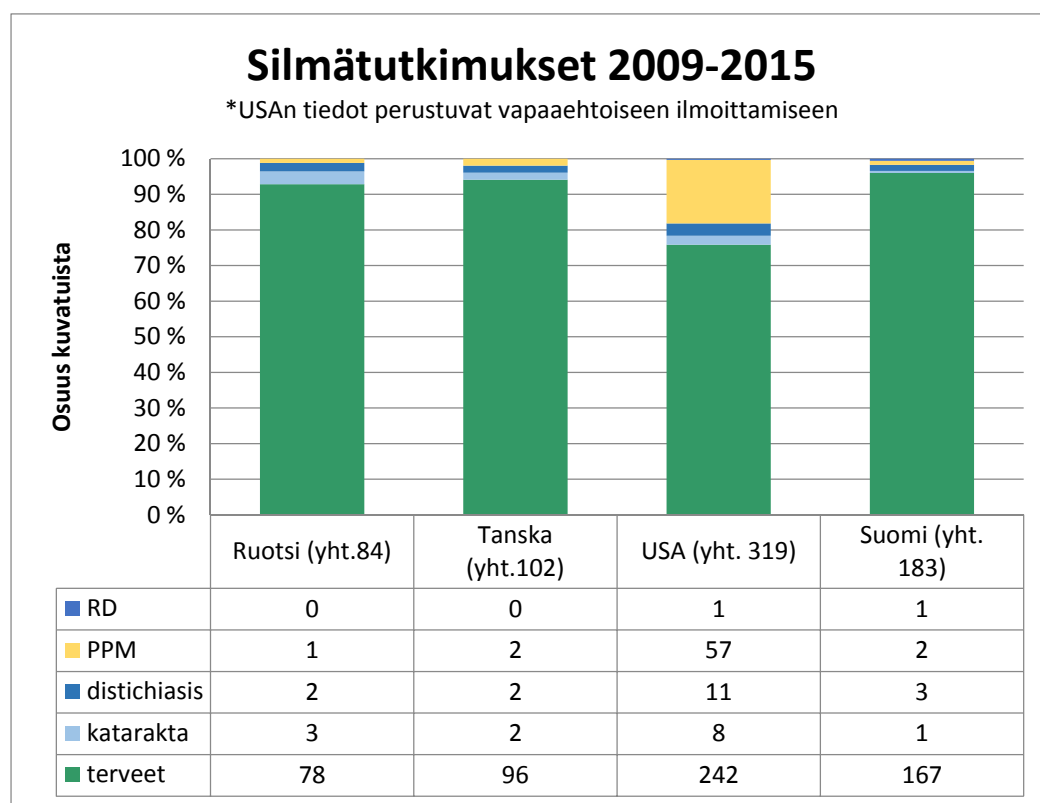
- Taulukko 19. Lonkkaniveltutkimustulosten vertailua Ruotsi, Tanska, USA ja Suomi.
- Taulukko 20. Kynäniveltutkimustulosten vertailua Ruotsi, Tanska, Englanti ja Suomi.
- Taulukko 21. Silmätutkimustulosten vertailua Ruotsi, Tanska, USA ja Suomi.

Liite 2.

Ulkomuodon jalostustarkastuksen ihanneprofiili

Taulukko 19. Lonkkaniveltutkimustulosten vertailua Ruotsi, Tanska, USA ja Suomi.**Taulukko 20. Kyynärniveltutkimustulosten vertailua Ruotsi, Tanska, Englanti ja Suomi.**

Taulukko 21. Silmätutkimustulosten vertailua Ruotsi, Tanska, USA ja Suomi.

Ulkomuodon jalostustarkastus

Ihanneprofiili

SUOMEN KENNELLIITTO
FINSKA KENNELKLUBBEN RY.

Jalostustarkastuksen tulokset ovat julkisia.

Aika	Paikka
Järjestäjä (yhdistys)	<i>Vanhaenglannin lammaskoirat ry.</i>
Tunnistusmerkintä (TM)	☐ TM tarkastettu, tark. nimi tekstaten
Rotu Vanhaenglanninlammaskoira	Rotukoodi 16
Koiran nimi	Rek.nro
☐ Uros ☐ Narttu	Normaalit kivekset ☐ Kyllä ☐ Ei ☐ Kastroitu ☐ Steriloitu
Omistaja	Puhelin
Lähiosoite	Postinro ja -toimipaikka
Sähköposti	

☐ Eläinlääkärin-
todistus, syy:

Rungon
pituus _____ / _____ (cm/suhde) Säkä-
korkeus _____ cm Paino _____ kg

Rinnan
ympärysmitta _____ cm Eturaajojen
korkeus _____ cm Selän
pituus _____ cm

☐ Jalostustarkastus suoritettu

Jalostuksessa huomioitavaa:

☐ Jalostustarkastus hylätty

Syy:

☐ Jalostustarkastus keskeytetty

Syy:

Osiot arvostellaan suhteessa rotumääritelmään, lukuunottamatta tähdellä * merkittyjä kohtia, joissa kuvataan koiraa yleensä, rodusta riippumatta.

1* Yleinen voimakkuus		ihanne
☐	1 liian kevyt	
☐	2 kevyt	
☐	3 keskivahva	
☐	4 voimakas	☒
☐	5 raskas	
☐	6 liian raskas	
2 Sukupuolileima		
☐	1 selvä	☒
☐	2 urosmainen narttu	
☐	3 narttumainen uros	
3* Rungon mittasuhteet		
☐	1 neliömäinen	☒
☐	2 suorakaiteen mallinen	
☐	3 pitkärunkoinen	
☐	4 lyhytrunkoinen	
4 Luusto		
☐	1 liian kevyt	
☐	2 kevyt	
☐	3 keskivahva	
☐	4 vahva	☒
☐	5 raskas	
☐	6 liian raskas	

5* Huulipigmentti		ihanne
☐	1 kauttaaltaan pigmentoitunut	☒
☐	2 vajaa pigmentti	
☐	3 pigmentti puuttuu	
☐	1 musta	
☐	2 maksanvärinen	
☐	3 sininen/harmaa	
muuta:		
6* Kirsupigmentti		
☐	1 kauttaaltaan pigmentoitunut	☒
☐	2 vajaa pigmentti	
☐	3 pigmentti puuttuu	
☐	1 musta	
☐	2 maksanvärinen	
☐	3 sininen/harmaa	
muuta:		
7 Kirsun koko		
☐	1 liian pieni	
☐	2 pieni	
☐	3 normaali	
☐	4 suuri	☒
☐	5 liian suuri	

8* Sieraimet		ihanne
☐	1 liian pienet /ahtaat	
☐	2 kirsun kokoon sopivat, avonaiset	☒
☐	3 suuret	
muuta:		
9* Purenta		
☐	1 voimakas yläpurenta	
☐	2 lievä yläpurenta	
☐	3 väljä leikkaava purenta	
☐	4 leikkaava purenta	☒
☐	5 tasapurenta	
☐	6 lievä alapurenta	
☐	7 voimakas alapurenta	
☐	1 epäsäännöllinen hammasrivi	
☐	2 kulmahammas painaa ientä / kitalakea	
☐	3 ienten liikakasvua	
10* Hampaat		
☐	1 heikot	
☐	2 pienet	
☐	3 keskisuuret	
☐	4 suuret	☒
hammaspuutokset:		
muuta:		

11 Pään yleisvaikutelma		ihanne
☐	1 rodunomainen	☒
☐	2 kiilamainen	☐
☐	3 kapea	☐
☐	4 liian kapea	☐
☐	5 leveä	☐
☐	6 liian leveä	☐
☐	7 pieni	☐
☐	8 liian pieni	☐
☐	9 lyhyt	☐
☐	10 suuri	☐
☐	11 liian suuri	☐
☐	12 pitkä	☐
☐	13 liian pitkä	☐
☐	14 karkea	☐
☐	15 raskas	☐
☐	16 liian raskas	☐
muuta:		
12* Pää		
☐	1 yhdensuunt. kallon ja kuonon linjat	☒
☐	2 erisuuntaiset kallon ja kuonon linjat	☐
☐	1 laskeva kuononselkä	☐
☐	2 nouseva kuononselkä	☐
☐	3 lihaketon	☐
☐	4 liioitellut ihopoimut	☐
muuta:		
13 Posket		
☐	1 liian litteät	☐
☐	2 litteät	☐
☐	3 keskivahvat	☒
☐	4 ulkonevat	☐
☐	5 liian ulkonevat	☐
14* Kallio-osa		
☐	1 hieman kaareva	☒
☐	2 tasainen, litteä	☐
☐	3 epätasainen	☐
☐	4 tasainen korvien välistä	☐
☐	5 pyöreä / kupera	☐
☐	6 liian kupera	☐
☐	7 takaluisu	☐
☐	8 lyhyt takaraivo	☐
☐	9 aukile	☐
muuta:		
15* Otsapenger		
☐	1 puuttuva	☐
☐	2 vähäinen	☐
☐	3 selvästi erottuva	☒
☐	4 voimakas / liioiteltu	☐
☐	1 erottuva otsauurre	☐
muuta:		
16* Kuonon pituus suhteessa kallon-osaan		
☐	1 liian lyhyt	☐
☐	2 lyhyt	☐
☐	3 hieman lyhyempi	☐

... Jatkoa (kuonon ja kallon suhde)

☐	4 yhtä pitkä	☒
☐	5 hieman pidempi	☐
☐	6 pitkä	☐
☐	7 liian pitkä	☐
muuta:		
17 Kuonon leveys		
☐	1 liian kapea	☐
☐	2 kapea	☐
☐	3 keskileveä	☐
☐	4 leveä	☒
☐	5 liian leveä	☐
muuta:		
18* Leukojen suhde		
☐	1 tasapainossa toisiinsa nähden	☒
☐	2 alaleuka lyhyt suhteessa yläleukaan	☐
☐	3 yläleuka lyhyt suhteessa alaleukaan	☐
☐	4 leuat yhtä pitkät	☐
☐	5 alaleuka kapeampi kuin yläleuka	☐
☐	6 yläleuka kapeampi kuin alaleuka	☐
☐	7 leuat yhtä leveät	☐
☐	8 vino alaleuka	☐
☐	9 puutteellinen alaleuan syvyys	☐
muuta:		
19 Huulet		
☐	1 kuivat / ohuet	☐
☐	2 tiiviit / kiinteät	☒
☐	3 paksut	☐
☐	4 löysät	☐
☐	5 roikkuvat	☐
☐	6 liian roikkuvat	☐
☐	7 syvät huulipoimut	☐
☐	1 pyöreä ylähuulen profiili	☒
☐	2 kulmikas ylähuulen profiili	☐
muuta:		
20* Silmien muoto		
☐	1 soikeat	☒
☐	2 pyöreät	☐
☐	3 kolmionmuotoiset	☐
☐	4 vinoneliön-/salmiakinmuotoiset	☐
muuta:		
21* Silmien koko		
☐	1 liian pienet	☐
☐	2 pienet	☐
☐	3 keskikokoiset	☒
☐	4 suuret	☐
☐	5 liian suuret	☐
☐	1 erikokoiset	☐
22 Silmien sijainti		
☐	1 liian syvällä	☐
☐	2 syvällä	☐
☐	3 ei ulkonevat, ei syvällä	☒
☐	4 ulkonevat	☐

... Jatkoa (silmien sijainti)

☐	5 liian ulkonevat	☐
☐	1 kaukana toisistaan	☒
☐	2 lähekkäin toisiaan	☐
☐	1 eri tasossa	☐
☐	2 vinoasentoiset	☐
23* Silmien väri		
☐	1 sininen	☒
☐	2 keltainen	☐
☐	3 vaaleanruskea	☐
☐	4 ruskea	☐
☐	5 tummanruskea	☒
☐	6 lähes musta	☐
☐	7 kaksiväriset	☐
☐	1 sointuvat turkin väriin	☐
☐	2 ilme pistävä	☐
muuta:		
24* Silmäluomet suhteessa silmään		
☐	1 kireät	☐
☐	2 tiiviit	☒
☐	3 paksut	☐
☐	4 roikkuvat	☐
☐	1 vilkkuluomi esillä	☐
☐	2 kiertyneet	☐
muuta:		
25* Silmäluomen pigmentti		
☐	1 kauttaaltaan pigmentoitunut	☒
☐	2 vajaa pigmentti	☐
☐	3 pigmentti puuttuu	☐
26 Ilme		
☐	1 ystävällinen / lempeä	☒
☐	2 valpas, tarkkaavainen	☒
☐	3 pelokas	☐
☐	4 epäluuloinen	☐
☐	5 vihainen	☐
muuta:		
27 Korvalehdet		
☐	1 liian ohuet	☐
☐	2 ohuet	☒
☐	3 paksut	☐
☐	4 liian paksut	☐
☐	5 rustoiset	☐
☐	6 kapeat	☐
☐	7 leveät	☐
28* Korvien malli		
☐	1 luppakorvat / riippuvat	☒
☐	2 puolipystyt	☐
☐	3 pystykorvat	☐
☐	4 ruusukorvat	☐
☐	5 kärjistään tahtuneet	☐
☐	6 kiertyneet	☐
☐	7 eri paria	☐
muuta:		

29 Korvien pituus		ihanne	
☐	1 liian lyhyet	☐	
☐	2 lyhyet	☐	
☐	3 keskimittaiset	☒	
☐	4 pitkät	☐	
☐	5 liian pitkät	☐	
30 Korvien koko			
☐	1 pienet	☒	
☐	2 keskikokoiset	☐	
☐	3 suuret	☐	
31 Korvien asento			
☐	1 eteenpäin kallistuneet	☐	
☐	2 pystyasentoiset	☐	
☐	3 taaksepäin kallistuneet	☐	
☐	4 luppakorvaisella päänmyötäiset	☒	
☐	5 luppakorvaisella ei-päänmyötäiset	☐	
☐	1 liian etuasentoiset	☐	
☐	2 liian pystyasentoiset	☐	
☐	3 haja-asentoiset	☐	
muuta:			
32 Korvien kiinnitys			
☐	1 oikein kiinnittyneet	☒	
☐	2 ylös kiinnittyneet	☐	
☐	3 alas kiinnittyneet	☐	
☐	4 taakse kiinnittyneet	☐	
☐	5 lähekkäin toisiaan	☐	
☐	6 eri tasossa	☐	
muuta:			
33* Hengitys, arvostellaan myös liikkeessä			
☐	1 vaivaton / äänetön	☒	
☐	2 vaivaton / kuuluva	☐	
☐	3 vaikeutunut	☐	
☐	4 selvästi vaikeutunut	☐	
34 Kaula			
☐	1 lyhyt	☐	
☐	2 keskipitkä	☒	
☐	3 pitkä	☐	
☐	1 ohut	☐	
☐	2 lapoja kohti levenevä	☒	
☐	3 paksu	☐	
☐	1 löysää kaulanahkaa	☐	
☐	2 kuiva	☐	
☐	3 lihaksikas	☒	
35 Kaulan asento			
☐	1 kaareva	☒	
☐	2 liittyy sulavasti ylälinjaan	☒	
☐	3 selkälän suuntainen	☐	
☐	4 pystyasentoinen	☐	
☐	5 liian pysty	☐	
muuta:			
36 Rintakehän muoto			
☐	1 soikea	☒	
☐	2 pyöreä	☐	

... Jatkoa (rintakehän muoto)

☐	3 kapea	☐	
☐	4 leveä	☐	
☐	1 matala	☐	
☐	2 syvä	☒	
☐	3 liian syvä	☐	
☐	1 selvästi erottuva rintalastan kärki	☐	
37* Rintakehän pituus		ihanne	
☐	1 lyhyt	☐	
☐	2 pitkä	☒	
☐	3 keskipitkä	☐	
☐	4 lyhyt rintalasta	☐	
muuta:			
38* Eturinta			
☐	1 puutteellinen	☐	
☐	2 vähäinen	☐	
☐	3 selvästi erottuva	☒	
☐	4 korostunut	☐	
☐	5 täyteläinen	☐	
☐	1 kapea	☐	
☐	2 leveä	☒	
☐	3 liian leveä	☐	
muuta:			
39* Lavat			
☐	1 pystyt	☐	
☐	2 viistot	☒	
☐	1 lyhyet	☐	
☐	2 pitkät	☒	
☐	1 leveäasentoiset	☐	
☐	2 raskaat	☐	
muuta:			
40* Olkavarret			
☐	1 rungonmyötäiset	☒	
☐	2 lyhyet	☐	
☐	3 keskipitkät	☐	
☐	4 pitkät	☒	
☐	5 pystyt	☐	
41* Etukulmaukset			
☐	1 suorat / niukat	☐	
☐	2 kohtuulliset	☐	
☐	3 voimakkaat	☒	
☐	4 liioitellut	☐	
42* Kyynärpäät			
☐	1 ulkonevat	☐	
☐	2 rungonmyötäiset	☒	
☐	3 sisäänpäin kääntyvät	☐	
43 Ylälinja, huomioimatta kaulaa			
☐	1 rodulle tyypillinen	☒	
☐	2 liian kaareva	☐	
☐	3 kaareva	☐	
☐	4 suora	☐	
☐	5 korkea säkä	☐	
☐	6 laskeva	☐	

... Jatkoa (selkä)

☐	7 liian laskeva	☐	
☐	8 takakorkea	☒	
44* Selkä		ihanne	
☐	1 notko	☐	
☐	2 pehmeä	☐	
☐	3 kiinteä / suora	☒	
☐	4 kaareutuva	☐	
☐	5 laskeva	☐	
☐	6 karpinselkä	☐	
☐	7 painauma sään takana	☐	
☐	1 leveä	☒	
☐	2 kapea	☐	
muuta:			
45 Selän pituus			
☐	1 liian lyhyt	☐	
☐	2 lyhyt	☐	
☐	3 keskipitkä	☒	
☐	4 pitkä	☐	
☐	5 liian pitkä	☐	
46 Lanne			
☐	1 lyhyt	☒	
☐	2 keskipitkä	☐	
☐	3 pitkä	☐	
☐	1 suora	☐	
☐	2 kaareva	☒	
☐	3 liian kaareva	☐	
☐	1 kapea	☐	
☐	2 lihaksikas	☒	
47* Lantio			
☐	1 vaakasuora	☐	
☐	2 normaali / viisto	☒	
☐	3 pysty	☐	
☐	1 lyhyt	☐	
☐	2 keskipitkä	☐	
☐	3 pitkä	☒	
☐	1 leveä	☒	
☐	2 keskileveä	☐	
☐	3 kapea	☐	
☐	1 lihaksikas	☒	
48* Häntä			
☐	1 kaartuva	☒	
☐	2 paimenkoukku / silmukka	☐	
☐	3 suora	☒	
☐	4 kieppi / rulla / kierre	☐	
☐	5 korkkiruuvi	☐	
☐	6 liian tiukka kierre	☐	
☐	7 häntämutka	☐	
muuta:			
49* Hännän asento			
☐	1 ylös kiinnittynyt	☐	
☐	2 keskikorkealle kiinnittynyt	☒	
☐	3 alas kiinnittynyt	☐	
☐	1 eteenpäin selän päälle kaartuva	☐	
☐	2 pysty hännän asento	☐	

50* Hännän asento liikkeessä		ihanne
☐	1 selkälänjan yläpuolella	
☐	2 selkälänjan jatkeena	☒
☐	3 selkälänjan alapuolella	
☐	4 riippuva	
☐	5 pysty	
muuta:		
51* Hännän pituus		
☐	1 hännätön	
☐	2 töpö	
☐	3 lyhyt	
☐	4 keskipitkä, ulottuu kintereeseen	☒
☐	5 pitkä	
muuta:		
52 Raajojen pituus		
☐	1 liian lyhyet raajat	
☐	2 matalaraajainen	
☐	3 kyynänpää puolivälissä säkäkorkeutta	☒
☐	4 korkearaajainen	
☐	5 liian pitkät raajat	
53* Eturaajat edestä, seistessä		
☐	1 suora kyynärvarsi	☒
☐	2 hieman käyrä kyynärvarsi	
☐	3 voimakkaasti käyrä kyynärvarsi	
muuta:		
54* Raajojen luusto		
☐	1 litteä	
☐	2 pyöreä	
☐	1 heikko	☒
☐	2 keskivahva	
☐	3 voimakas	☒
55* Ranteet		
☐	1 eteenpäin taipuneet	
☐	2 jäykät / suorat	
☐	3 normaalit	☒
☐	4 taipuneet	
☐	1 ulospäin kääntyneet	
muuta:		
56* Välikämmenet		
☐	1 hieman viistot	☒
☐	2 lyhyet	
☐	3 vahvat	
☐	4 taipuneet	
☐	5 suorat	
57* Takaraajat takaa, seistessä		
☐	1 pihliasentoiset	
☐	2 suorat	☒
☐	3 länkisääret	
☐	1 uloskääntyvät	
☐	2 sisäänkääntyvät	
☐	1 ahtaat	
muuta:		

58* Kinner ja kinnerkulma		ihanne
☐	1 matala	☒
☐	2 keskikorkea	
☐	3 korkea	
☐	1 eteenpäin taipunut kinner	
☐	2 sirppikinner	
☐	1 suorat kulmaukset	
☐	2 niukat kulmaukset	
☐	3 kohtuulliset kulmaukset	
☐	4 voimakkaat kulmaukset	☒
☐	5 liian kulmautuneet	
☐	6 kinner painuu maahan	
59* Polvet ja polvikulma		
☐	1 sisäkierteiset	
☐	2 ulkokierteiset	
☐	1 suorat kulmaukset	
☐	2 niukat kulmaukset	
☐	3 kohtuulliset kulmaukset	
☐	4 voimakkaat kulmaukset	☒
☐	5 liian kulmautuneet	
muuta:		
60* Kämpälät		
☐	1 pyöreät / kissankämpälät	☒
☐	2 pitkät / jäniksenkämpälät	
☐	1 kaarevat varpaat	☒
☐	2 suorat varpaat	
☐	1 paksut	
☐	2 litteät	
☐	3 tiiviit	☒
☐	4 hajavarpaiset	
☐	5 epänormaalit varpaat	
☐	1 normaalit päkiät	☒
muuta:		
61* Kynnet		
☐	1 värilliset	☒
☐	2 valkoiset	☒
☐	1 normaalit	☒
☐	2 poistettu	
☐	3 tynkäkasvuiset / sairaat	
☐	1 takakannukset	
☐	2 tuplakannukset	
muuta:		
62* Karvanlaatu		
☐	1 kihara	
☐	2 laineikas	☒
☐	3 suora	
☐	1 silkkinen	
☐	2 pehmeä	
☐	3 kova / liukas	
☐	4 karhea	
☐	5 karkea	☒
☐	6 villava	
☐	1 nyörittyvä	
☐	2 laatoittuva	

... Jatkoa (karvanlaatu)

63 Karvanpituus		ihanne
☐	1 liian lyhyt	
☐	2 lyhyt	
☐	3 keskipitkä	
☐	4 pitkä	☒
☐	5 liian pitkä	
muuta:		
64 Hapsut		
☐	1 niukat	
☐	2 kohtuulliset	
☐	3 runsaat	☒
☐	4 liian runsaat	
65* Karvan määrä ja pohjavilla		
☐	1 karvaton	
☐	2 kaljuja kohtia	
☐	3 harva karvapeite	
☐	4 ohut karvapeite	
☐	5 normaali / tiheä karvapeite	☒
☐	6 haittaavaa karvoitusta;	
missä:		
☐	1 kohtuullinen peitinkarva	
☐	2 runsas peitinkarva	☒
☐	3 liian runsas peitinkarva	
☐	1 ei pohjavillaa	
☐	2 niukka pohjavilla	
☐	3 pohjavilla suhteessa peitinkarvaan	☒
☐	4 runsas pohjavilla	
☐	5 liikaa pohjavillaa suhteessa peitinkarvaan	
muuta:		
66* Nahka		
☐	1 ohut	
☐	2 keskivahva	☒
☐	3 paksu	
☐	4 irttonainen	
☐	5 tiukka / liikkumaton	
67* Ihon pigmentti		
☐	1 ei pigmenttiä	
☐	2 laikukas	☒
muuta:		
68 Väri		
☐	1 ei rodunomainen	
☐	2 rodunomainen	☒
☐	1 merle / harlekiini	
☐	2 diluutio	
☐	3 haalistunut	
värijakauma:		
koiran väri:		

69* Maski		ihanne
☐	1 maski	
☐	2 maskiton	☒
☐	3 toispuoleinen	
☐	4 niukka / hajamaski	
☐	5 liian laaja	
muuta:		
70* Etuliikkeet		
☐	1 kapeat	
☐	2 leveät	
☐	1 yhdensuuntaiset	☒
☐	2 melovat / kerivät	
☐	3 astuu ristiin	
☐	1 lyhyet / jäykät	
☐	2 korkeat	
☐	1 ulkonevat kyynärpäät	
☐	2 sisäkierteiset kyynärpäät	
☐	3 sisäkierteiset käpälät	
muuta:		
71* Takaliikkeet		
☐	1 ahtaat	
☐	2 ahtaat kintereet	
☐	3 liikkuu pihdissä	
☐	4 leveät	
☐	1 yhdensuuntaiset	☒
☐	2 astuu ristiin	
☐	3 epävakaat kintereet	
muuta:		

72* Sivuliikkeet		ihanne
☐	1 tasapainoiset	☒
☐	1 lyhyet / jäykät etuliikkeet	☐
☐	2 lyhyet / jäykät takaliikkeet	☐
☐	3 lyhyet askeleet	☐
☐	4 pitkät askeleet	☒
☐	1 etuosa ravaa, takaosa laukkaa	☐
☐	2 etuosa putoaa liikkeessä	☐
☐	3 takaosa putoaa liikkeessä	☐
☐	4 taka-askel jää rungon alle	☐
☐	1 köyristää selkää liikkeessä	☐
☐	2 peitsaa	☐
☐	3 liikkuu vinossa	☐
☐	4 kintereet nousevat korkealle	☐
☐	5 ontuu	☐
muuta:		

73* Kuntoluokitus	
☐	1 vaikea alipaino
☐	2 lievä alipaino
☐	3 normaalipainoinen
☐	4 lievä ylipaino
☐	5 vaikea ylipaino

74* Lihaskunto / kiinteys		<i>ihanne</i>
☐	1 lihakseton	☐
☐	2 hieman lihakseton	☐
☐	3 kiinteä / lihaksikas	☒
☐	4 liikaa lihasmassaa	☐
75 Ulkomuodon kokonaiskuva		
☐	1 epätyyppillinen	
☐	2 tyydyttävä	
☐	3 hyvä	
☐	4 erittäin hyvä	
☐	5 erinomainen	
☐	1 epäterve	
☐	2 rotutyypiltään liioiteltu	
muuta:		
Koiran käyttäytyminen ulkomuodon arvostelussa / Suhtautuminen tarkastajiin		
☐	1 ystävällinen	
☐	2 rauhallinen	
☐	3 eloisa	
☐	4 rodunomainen	
☐	5 väistää	
☐	6 vihainen	
☐	7 pelokas	
☐	8 vihainen koirille	

[illegible]

Jalostustarkastajan allekirjoitus	Jalostustarkastajan allekirjoitus
Nimenselvennys	Nimenselvennys